

ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО

факультет іноземних мов

кафедра методики навчання іноземних мов

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **ВИКОРИСТАННЯ ІКТ У ПРОЕКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НА
УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СТАРШІЙ ШКОЛІ**

Студентки 2_курсу групи 2МА
Освітньої програми Середня освіта (Мова і
література (англійська, німецька))
Спеціальності 014.021 Середня освіта (Мова
і література (англійська))
Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
Ступеня вищої освіти магістра

Лашиної Анни Миколаївни

Науковий керівник: Зарічна О.В., кандидат
педагогічних наук, доцент

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка:ECTS _____

Голова комісії: _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Члени комісії: _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Вінниця – 2018 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІКТ ТА ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ	6
1.1. Процес розвитку та становлення ІКТ в освіті	6
1.2. Сутність понять «мультимедіа», «ІКТ» в освіті	12
1.3. Переваги і можливі виклики використання ІКТ у викладанні іноземної мови у старшій школі	18
1.4. Досвід використання ІКТ за кордоном.....	21
1.5. Сутність проектної діяльності як однієї з форм організації роботи учнів на уроках іноземної мови у старшій школі.....	26
1.6. Класифікації проектів. Поєднання проектної діяльності та засобів ІКТ..	33
1.7. Переваги та недоліки використання проектної діяльності як однієї з форм організації роботи на уроках іноземної мови.....	39
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	42
РОЗДІЛ 2. ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСОБІВ ІКТ В ПРОЕКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СТАРШІЙ ШКОЛІ ПІД ЧАС ПРОБНОГО НАВЧАННЯ	45
2.1. Організація пробного навчання.....	45
2.2. Підготовка до практичної реалізації методу проектів.....	59
2.3. Етап реалізації проекту.....	84
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	94
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	96
ДОДАТКИ.....	100
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	107

ВСТУП

Інформатизація суспільства – це глобальний соціальний процес, особливість якого полягає в тому, що домінуючим видом діяльності в сфері суспільного виробництва є збір, накопичення, продукування, обробка, зберігання, передача та використання інформації, здійснювані на основі сучасних засобів мікропроцесорної та обчислювальної техніки, а також на базі різноманітних засобів інформаційного обміну, і саме процес інформатизації характеризує сучасний період розвитку цивілізованого суспільства.

Суспільство, яке дбає про своє майбутнє, має усвідомити колосальні можливості, привнесені новими інформаційними технологіями та навчитися грамотно застосовувати їх насамперед в освіті.

Актуальність обраної теми полягає у необхідності подальшого дослідження способів поєднання засобів ІКТ з новими формами організації роботи на уроках іноземної мови, особливо, під час проектної діяльності. Незважаючи на здобутки вітчизняних вчених (Л. Білоусової, Б. Гершунського, Ю. Машбиць, В. Монахова, С. Ракова, Н. Морзе, Ю. Рамського, Н. Тализіної) у дослідженні значення та можливих способів використання засобів ІКТ, їх доцільності та ефективності, тема і досі залишається відкритою для вивчення.

Об'єктом дослідження методи навчання іноземної мови у старшій школі.

Предметом дослідження виступає використання засобів ІКТ у проектній діяльності на уроках іноземної мови у старшій школі.

Для досягнення поставленої мети у дипломній роботі були поставлені наступні **завдання**:

- 1) Визначити місце комп'ютерних технологій у системі педагогічних технологій;
- 2) Визначити місце проектної діяльності як однієї з нових форм організації роботи на уроках іноземної мови у старшій школі;
- 3) Розглянути можливості використання засобів ІКТ у проектній діяльності на основі пробного навчання;

- 4) Визначити ефективність використання засобів ІКТ на уроках іноземної мови для розвитку мовленнєвих умінь і навичок;
- 5) Визначити переваги та можливі виклики використання засобів ІКТ у проектній діяльності на уроках іноземної мови у старшій школі.

Для досягнення мети дослідження у процесі роботи було використано теоретичні, емпіричні та статистичні **методи наукового дослідження**.

Теоретичне значення роботи полягає у дослідженні та класифікації засобів ІКТ за критеріями, відповідними до навчальних цілей курсу іноземної мови, а також у розробці типології проектів, релевантних у контексті вивчення іноземних мов у старшій школі.

Практична цінність роботи визначається можливістю подальшого використання результатів дослідження для методичних розробок уроків іноземної мови, спрямованих на роботу над проектами із використанням засобів ІКТ у контексті вивчення різноманітних тем курсу.

Апробація результатів дослідження. Основні положення роботи викладені в тезах на наступних конференціях:

- [VIII Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція «Формування професіоналізму фахівця в системі безперервної освіти»](#) (квітень, 2018 р.);
- II Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій» (жовтень, 2018 р.);
- Всеукраїнська наукова конференція «Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультлінгвальному просторі» (листопад, 2018 р.);
- XVI Міжнародна студентська інтернет-конференція «МОВА, ОСВІТА, КУЛЬТУРА: Інтеграційні тенденції в сучасному світі» (грудень, 2018 р.).

Окрім того, результати дослідження було опубліковано у співавторстві з науковим керівником у фаховому виданні «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців», а саме стаття на тему

«Incorporating video content in the ESL classroom: learning strategies and conceptual sidelines» (2017 p).

Структура роботи. Дана робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІКТ ТА ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

1.1 Процес розвитку та становлення ІКТ в освіті

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій змушує людство йти в ногу з часом. Збільшення впливу медіа-технологій на людину, а особливо на дитину, сприяє зміні джерел, з яких остання збагачується інформацією. Потужний потік реклами, заміна звичайних підручників на електронні книги, застосування комп'ютерних технологій в процесі навчання змушують і сучасних вчителів слідувати даному віянню.

Якщо раніше дитина могла отримати необхідну інформацію з підручників, довідкової літератури, лекції вчителя або з конспекту, то сьогодні процес пошуку, синтезу та аналізу інформації значно полегшився завдяки доступу до мережі Інтернет. Процес швидкої інформатизації суспільства сприяв впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій в навчально-виховний процес.

Процес впровадження новітніх технологій в освіту пройшов декілька етапів перш ніж з'явитися у тому вигляді, що ми можемо спостерігати сьогодні. Основні етапи розвитку інформатизації освіти відображено на рис. 1.

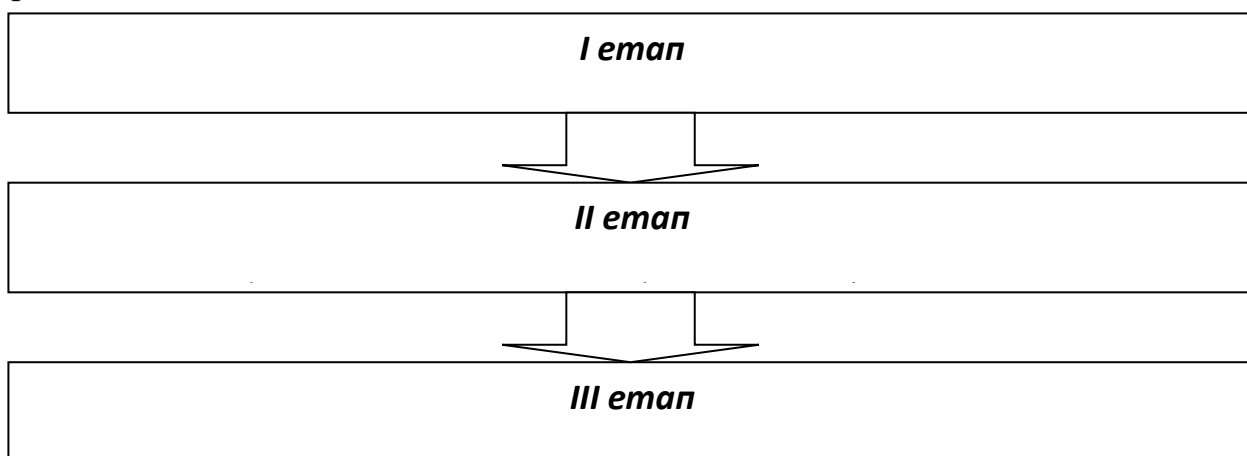

Рис. 1 Етапи інформатизації освіти

I етап ((кін. 50х – поч. 60х. рр. ХХ ст.) характеризувався широким впровадженням електронних засобів і обчислювальної техніки в процес підготовки студентів технічних спеціальностей.

II етап (серед. 70х – поч. 90х рр.) – етап комп'ютеризації, був пов'язаний з появою більш потужної техніки і програмного забезпечення. У цей період у сфері освіти почали більш широко використовуватися автоматизовані системи навчання, контролю знань та управління навчальним процесом.

III етап – сучасний. Він характеризується використанням потужних персональних комп'ютерів, нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також філософським осмисленням процесу інформатизації та існуючих соціальних наслідків[1].

Інформатизація сучасної освіти є невід'ємною частиною навчального процесу. Із появою новітніх технологій та з моменту їх освоєння навчально-виховний процес відповідає усім викликам сучасності. В основі інформатизації навчального процесу покладено впровадження нових комп'ютерно орієнтованих методичних систем навчання[9].

Розглядаючи основні поняття теми, першочерговим постає поняття «мультимедіа». У загальному значенні це – багатокомпонентне середовище (від англ. multimedia).

Зведена дефінітивна база поняття «мультимедіа» представлена у таблиці 1.

Таблиця 1

Дефінітивна база поняття «мультимедіа»

<i>Визначення поняття «мультимедіа»</i>	<i>Автори поняття</i>
Мультимедіа – це комп'ютерні інтерактивні інтегровані системи, що забезпечують роботу з анімованою комп'ютерною графікою і текстом, мовою і високоякісним звуком, нерухомими зображеннями і відео[2].	М. Боремчук

<p>Мультимедіа означає спектр інформаційних технологій, що використовують різні програмні та технічні засоби з метою найбільш ефективного впливу на користувача (який став одночасно і читачем, і слухачем, і глядачем)[10, с. 148].</p>	<p>М. Маров</p>
<p>Мультимедіа - здатність подавати текстуальні зображення та звук користувачеві [11, с.12].</p>	<p>Всесвітній доповіді ЮНЕСКО</p>
<p>мультимедіа - «полісередовище», єдиний простір, який в синкретичному вигляді представляє різні види та способи надання інформації (текст, графіку, звук тощо) [12с. 23].</p>	<p>О. Шликова</p>

Бачимо, що поняття, представлені у таблиці, досліджені з різних точок зору, однак кожна з відтворює основне значення «мультимедіа», яке визначаємо як багатовимірне середовище, що має необмежені можливості. Звертаючись до науково-освітнього середовища, відходимо від загального оняття мультимедіа, розширюючи понятійну базу наступними дефініціями: «мультимедійні технології», «мультимедійні засоби», «мультимедійна інформація», «мультимедійні продукти», що розглядає М. Синиця у своєму дослідженні [13, с. 3].

Під поняттям «мультимедійної технології» вбачають власне порядок розробки та подальше застосування інформації в освітніх цілях. Мультимедійні засоби, загалом, є пристроями для відтворення інформації у межах єдиного технічного простору. Мультимедійні засоби прийнято поділяти на засоби зберігання і відтворення навчальної інформації, що відповідають за наочність у процесі здобуття знань. За допомогою засобів моделювання учні

мають змогу не лише вивчати явища й процеси, а й досліджувати їх. Це є актуальним для вчителів предметів науково-природничого циклу.

Однак моделювання автентичних ситуацій спілкування за допомогою засобів мультимедіа є актуальним та методично доцільним для вчителів іноземних мов, особливо на уроках у старшій школі. Так, робота із засобами мультимедіа дає змогу проводити спільні он-лайн уроки із колегами та задіяти учнів до живого ситуативного спілкування із учнями колег через такі комп'ютерні програми для встановлення відео-зв'язку як Skype, Facetime тощо.

До однієї із сучасних методик викладання іноземної мови у школі слід віднести методику CLIL (Contents and integrated language learning), або предметно-мовне інтегроване навчання. Вона передбачає інтеграцію предметів різного циклу з іноземною мовою. Так, через використання зазначеної методики учні мають змогу вчитися пізнавати та пояснювати складні явища простими та доступними засобами, використовуючи при цьому іноземну мову. Мова таким чином виступає не метою вивчення, а засобом опанування інших предметів. Серед таких поєднань можна виділити історію та англійську мову, де учні дізнаються нову інформацію доступною мовою. Отримати більше інформації щодо ефективного використання методики CLIL вчителі англійської мови можуть на сайтах CLIL Media, British Council [38].

Не менш вагомим за своєю значущістю є мультимедійні заоби контролю, що надають вчителю можливість автоматизувати процес перевірки знань учнів, зробити його більш мобільним. До них слід віднести можливості, що пропонує сервіс Google, зокрема Google Classroom. Платформа створює умови для успішної організації та контролю навчальних досягнень учнів через мережу Інтернет за допомогою найпростіших засобів мультимедіа (ПК, ноутбук, смартфон). Окрім того, виконання завдань, опублікованих вчителем на платформі, мотивує учнів до навчання завдяки використанню засобів мультимедіа, що завжди під рукою. Для вивчення іноземних мов подібні платформи розширюють можливості використання вчителем автентичних матеріалів та роблять завдання більш практичними та спрямованими на опанування учнями необхідних навиків спілкування. Саме у цьому і полягає

методична доцільність поєднання традиційних засобів навчання із засобами ІКТ.

Цілком виправданим є існування засобів самонавчання. Мультимедійні тренажери надають змогу швидко та якісно закріплювати новонабуті навички, формувати нові вміння в учнів.

Для вчителів іноземних мов важливе значення мають аудіо-комунікативні засоби. Використання аудіоматеріалів максимально наближує учнів до середовища спілкування мовою, що вивчається, дає змогу поринути у живе мовне середовище та подолати комунікативні бар'єри.

Серед мультимедійних засобів виділяють також візуально-спостережливі. До них належать діаграми, таблиці, графіки, карти, ілюстрації, анімації, слайди тощо. Використання їх надає вчителю змогу наочно проілюструвати учням тему уроку, однак, разом з тим, у деяких випадках ускладнює процес сприйняття та розуміння нового матеріалу[14].

Розглядаючи поняття мультимедійної інформації, пояснюємо його наступним чином. Мультимедійна інформація – це будь-яка інформація, що не зберігається у текстовому форматі. До неї відносимо аудіо, відео, цифрові зображення тощо.

Поняття «мультимедійний продукт» трактуємо як інтерактивну комп'ютерну розробку, до складу якої входять музичний супровід, анімація, відео, презентації тощо.

Використання засобів мультимедіа є можливим за умови володіння ІКТ – інформаційно-комунікаційними технологіями. Поняття ІКТ можна трактувати як методи та технічні пристрої забезпечення інформаційних технологій на основі комп'ютерних мережі приладів передавання інформації [2].

Основні функції, що здійснюються за допомогою комп'ютерних технологій, представлені на рис 2:

технологічного процесу навчання лежить отримання і перетворення інформації. Отже, під освітніми технологіями слід розуміти методи і форми, що використовуються або можуть бути використані у навчально-виховному процесі для підвищення його ефективності.

Для кращого розуміння терміну технологій навчання, в яких використовується комп'ютер, є комп'ютерні технології.

Для пояснення терміну «комп'ютерне навчання» скористаємося наступним визначенням. Комп'ютерне навчання – це процес підготовки і передачі інформації, засобом здійснення якого є комп'ютер.

Отже, інформаційні технології – це сукупність методів та програмно-технічних засобів, об'єднаних у технологічний ланцюжок, що забезпечує збирання, оброблення, зберігання, поширення та відображення інформації, з метою зменшення трудомісткості процесів використання інформаційного ресурсу, а також підвищення їх надійності та оперативності[1, с.17].

Поняття ІКТ можна трактувати як методи та технічні пристрої забезпечення інформаційних технологій на основі комп'ютерних мереж і приладів передавання інформації [2].

Впровадження ІКТ в навчально – виховний процес є вагомим кроком для підвищення ефективності навчання та внесення різноманіття в процес засвоєння матеріалу.

На даному етапі розвитку ІКТ можна виділити наступні його види:

- технології на базі CD-ROM (текстові редактори, гіпертекстові редактори, редактори мультимедійних презентацій);
- Інтернет-технології (електронна пошта, форум, аудіо-, відео чат, блоги, сайти, мікроблоги, сервіси для зберігання фото та відео, соціально-пошукові системи).

Рисунок 3 представляє класифікацію засобів ІКТ:

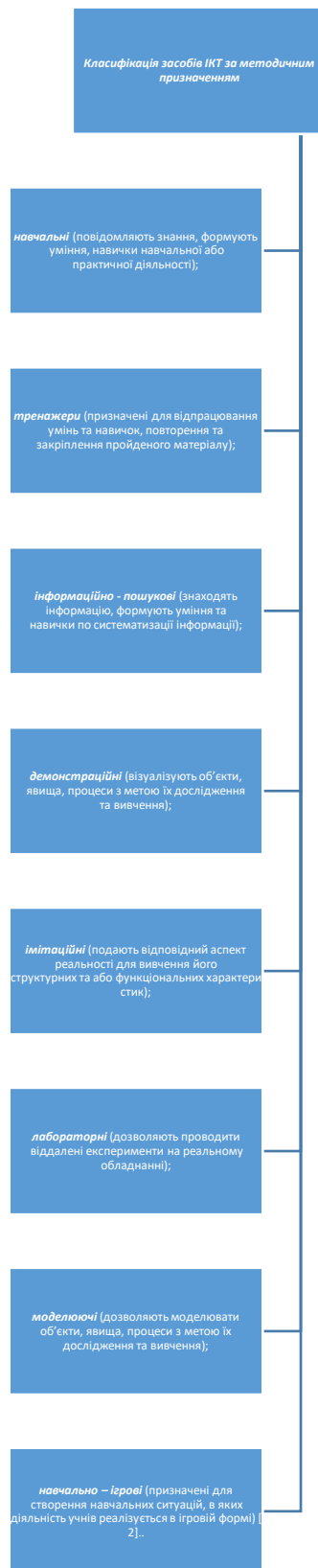

Рис. 3. Класифікація засобів ІКТ.

До властивостей інформаційних технологій слід віднести те, що предметом обробки є дані, мета самого процесу – одержання інформації, засобом здійснення інформаційного процесу виступають програмні чи програмно – апаратні лічильні комплекси, вибір керуючих дій процесами

виконується особами, що приймають рішення, а критеріями оптимізації процес виступають вірогідність, надійність, цілісність, своєчасність інформації [1, с. 26].

Слід виділити основні риси уроку з використанням ІКТ:

- адаптація можливостей комп'ютера до індивідуальних особливостей дитини;
- корекція процесу навчання вчителем (якщо виникає така необхідність);
- діалоговий та інтерактивний характер навчання;
- можливість поєднання групової та індивідуальної роботи учнів на уроці;
- використання комп'ютера як при підготовці до уроку, так і безпосередньо під час навчального процесу [2].

Інформаційні технології створюють нові можливості для розвитку суспільства.

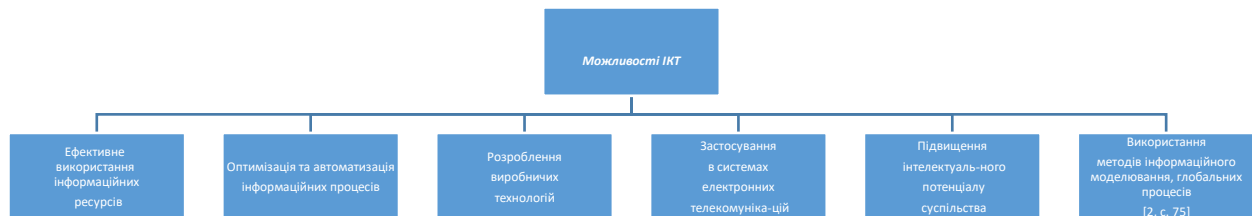

Рис.4. Можливості використання засобів ІКТ

Використання ІКТ в навчально – виховному процесі відкриває безліч можливостей. Серед них можна виділити створення мультимедійних навчальних проєктів. Основним змістом такої діяльності стає творча діяльність [2].

Це дозволяє залучити всіх учнів до процесу створення суспільно – корисного навчального продукту. Все, що створюють учасники процесу, - тексти, буклети, газети, презентації, - стає їх особистими досягненнями.

Мультимедійний проект є найсучаснішим типом навчального проекту. Фактично, це – інтерактивна розробка, яка може включати музичний супровід, відеоматеріали, малюнки, фотографії, слайди тощо [17].

Крім того, даний вид діяльності під силу не лише вчителям, але й учням.

Існують різноманітні способи застосування мультимедійних засобів.

До них слід віднести наступні:

- використання електронних лекторів, тренажерів, підручників, енциклопедій;
- розробка ситуаційно-рольових та інтелектуальних ігор з використанням штучного інтелекту;
- моделювання процесів і явищ;
- забезпечення дистанційної форми навчання;
- проведення інтерактивних освітніх телеконференцій;
- побудова систем контролю й перевірки знань і умінь учнів (використання контролюючих програм-тестів);
- створення і підтримка сайтів навчальних закладів;
- створення презентацій навчального матеріалу;
- здійснення проєктивної і дослідницької діяльності[3].

Говорячи про сутність ІКТ, варто згадати про критерії та вимоги до сучасних інформаційних технологій та принципи їх використання в навчально–виховному процесі.

До вищезазначених критеріїв відносяться наступні, відображені на рис. 5.

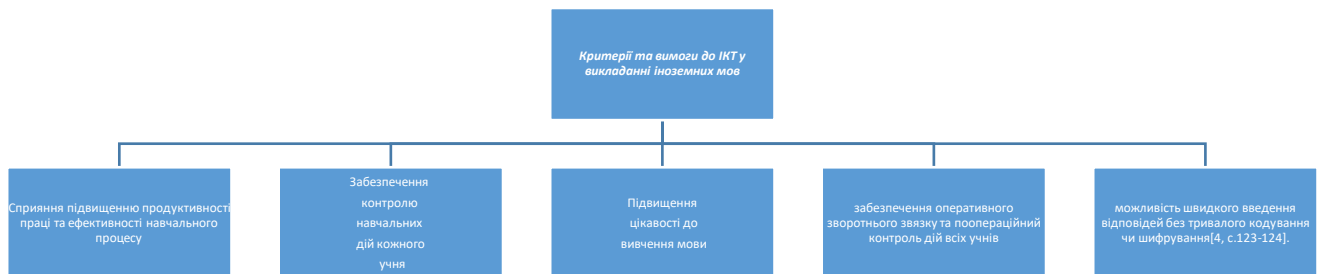

Рис.5. Критерії та вимоги до ІКТ у викладанні іноземних мов.

Використання ІКТ в навчально-виховному процесі дає змогу вирішити ряд таких дидактичних задач:

- формування в учнів уміння віднаходити інформацію серед широкого вибору джерел;
- підвищення індивідуалізації навчання;
- підвищення мотивації до навчання;
- активізація навчального процесу;
- гнучкість навчання [5].

В основі використання засобів ІКТ, як і будь – яких інших засобів навчання, лежать наступні дидактичні принципи, відображені у таблиці 2.

Таблиця 2

Дидактичні принципи використання засобів ІКТ

Принцип науковості	Визначає основні способи подання навчального матеріалу відповідно до наявного рівня наукових знань. Передбачається формування в учнів вмінь і навичок наукового пошуку, ознайомлення із сучасними методами пізнання.
Принцип наочності	В основу навчальної діяльності учнів повинна бути покладена модальність навчального матеріалу. Рекомендується використовувати лише ті засоби, які максимально сприяють реалізації мети навчання, та за допомогою засобів ІКТ виявляти та акцентувати на найважливіших аспектах.
Принцип активного залучення учнів до навчального процесу	всіх до Вимагає від учителя не тільки створення сприятливої атмосфери для залучення всіх учнів до активної участі в уроці, але й усвідомлення ними необхідності власної діяльності, надання широкого вибору таких її видів, які найкраще відповідають їх індивідуальним здібностям [29].
Принцип індивідуального підходу у навчанні	Необхідною умовою є урахування напрямків та рівнів реалізації принципу індивідуалізації навчання під час створення і добору комп'ютерно-орієнтованих систем і форм навчання.
Принцип доступності	Доступність визначає можливість досягнення мети навчання як загалом, так і на окремих його етапах. Необхідною умовою реалізації цього принципу є наявність до початку навчання всіх його внутрішніх і зовнішніх передумов[1, с. 134-145].

Важливим для сучасного вчителя іноземних мов є ознайомлення та безпосереднє застосування платформ для вивчення іноземної мови. Так, наприклад, сервіси, що пропонує мережа Google, зокрема, Google Classroom – додаток, що розширює можливості вчителя у сфері подання та перевірки домашніх завдань учнів, а також дає можливість використати на практиці такий прийом як Blended Learning, що передбачає вивчення частини матеріалу традиційним способом, у класі, а іншу частину інформації учні здобувають самостійно, використовуючи свої гаджети в освітніх цілях[28].

З метою популяризації такої схеми навчання як e-learning було розроблено низку сервісів, що дають змогу отримати знання, використовуючи мережу Інтернет та спеціальні платформи і додатки. Ними можуть користуватися як учні, так і вчитель.

Окрім того, нові технології дозволяють вчителю розвиватися не лише у професійному аспекті, але і використовувати нові технології навчання, реалізація яких можлива завдяки засобам ІКТ. Так, серед них можна розглянути Flipped Classroom, що базується на «перевернутому» навчанні. Учні зосереджуються на вивченні теорії вдома, без допомоги вчителя. Однак робота у класі зосереджується на актуалізації опорних знань та їх закріпленні практично.

1.3. Переваги і можливі виклики використання ІКТ у викладанні іноземної мови у старшій школі

Мультимедійні засоби навчання розширюють можливості сучасного навчального процесу. Існує ряд завдань по впровадженню ІКТ:

- впровадження ІКТ в навчально-виховний процес та позакласну діяльність;
- навчання вчителів створенню власних інформаційних ресурсів (блогів, сайтів);
- використання мережі Інтернет для підтримання зв'язку між вчителями та батьками, вчителями та учнями;
- робота над створенням портфоліо освітнього закладу.

Відповідні шляхи реалізації цих завдань наступні:

- навчання педагогічних працівників та адміністрації використанню засобів

ІКТ шляхом проведення семінарів, вебінарів, відвідування курсів;

- поповнення електронної бібліотеки новими ресурсами (електронними енциклопедіями, словниками, методичними посібниками);

- підключення навчального закладу до мережі Інтернет;

- обладнання класів комп'ютерною технікою;

- створення освітніх порталів навчальних закладів [7].

Однією з особливостей сучасного вчителя є можливість поєднувати різні види діяльності: викладацьку, наукову, виховну, управлінську, методичну. Тому відповідно до виду діяльності вчитель може отримувати, передавати, систематизувати інформацію, обробляти дані, здійснювати дистанційне спілкування з батьками, учнями тощо[13].

Кількість комп'ютерів у школах стрімко збільшується, тому з геометричною прогресією зростає їх роль у процесі навчання. При цьому комп'ютери можуть використовуватися як засіб вивчення іноземної мови для учнів, так і для допомоги вчителю. Його застосування дає змогу підвищити інтелектуальний рівень школярів, стає в нагоді при вирішенні практичних задач на уроках іноземної мови. Так, наприклад, використання засобів мультимедіа дозволяє підвищити рівень наочності під час виступів учнів, презентацій, а також при поясненні нового матеріалу. Що стосується проведення позакласних заходів з іноземної мови, засоби мультимедіа стають незамінними у підготовці, організації та проведенні заходу (рис. 6).

Важко не погодитися з думкою, що впровадження ІКТ у навчально-виховний процес має багато позитивних моментів. Серед них можна виділити, наприклад, індивідуалізацію навчання, інтенсифікацію самостійної роботи учнів, зростання обсягу виконаних завдань на уроці, розширення інформаційних потоків при використанні мережі Інтернет, а також підвищення мотивації та пізнавальної активності за рахунок різноманітності форм роботи, можливості включення ігрового моменту[7].

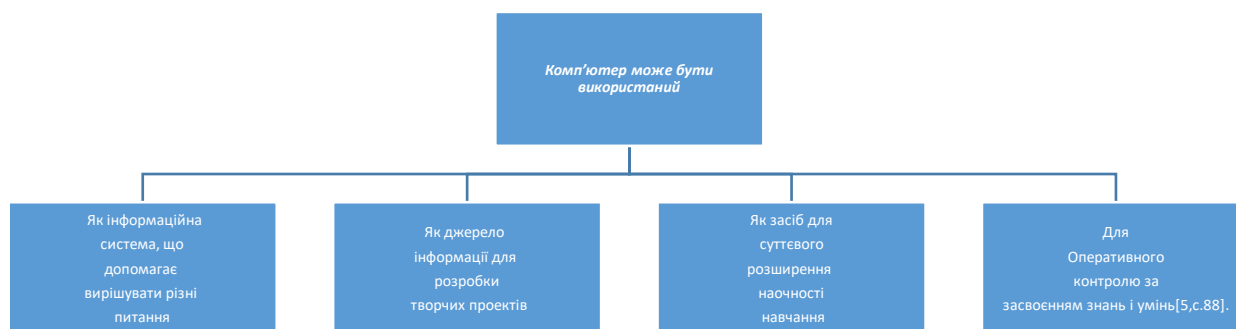

Рис. 6. Можливості використання компютера вчителем іноземних мов

Так, освоєння учнями комп'ютера дає змогу розширити їх творчі можливості, навчитися поєднувати форми діяльності, запропоновані вчителем на уроці. Окрім того, виконання різноманітних тестових завдань з навчальних предметів в режимі онлайн дає змогу одразу отримати результати навчальних досягнень, що, наприклад, неможливо при виконанні письмової самостійної роботи на уроці[8].

До того ж, використання засобів ІКТ підвищує мотивацію учнів до навчання.

Однак, незважаючи на існуючі переваги у впровадженні та використанні ІКТ в навчально – виховному процесі, існують і певні недоліки і труднощі:

- брак часу у вчителів для підготовки до уроку, на якому використовуються комп'ютери;
- недостатня комп'ютерна грамотність вчителя;
- відсутність контакту з учителем інформатики;
- у робочому графіку вчителів не відведено час для дослідження можливостей Інтернет;
- складнощі в інтегруванні комп'ютера у поурочну структуру занять;
- нестача комп'ютерного часу на всіх;
- у шкільному розкладі не передбачено час для використання Інтернет на

уроках;

- при недостатній мотивації до роботи учні часто відволікаються на ігри, музику, перевірку характеристик ПК і т.д;
- існує ймовірність, що, захопившись застосуванням ІКТ на уроках, учитель перейде від розвивального навчання до наочно-ілюстративних методів [8].

Відповідно, для покоління молодих вчителів впроваджено курси з оволодіння комп'ютерною грамотністю як під час підготовки майбутніх фахівців, так і для тих, хто вже працює. Це дає можливість отримати необхідні навички та вміння для роботи із мультимедійними засобами. До того ж, нові тенденції у навчальному процесі дають змогу сприяти освоєнню вчителями основних засобів інформатизації освіти.

1.4 Досвід використання ІКТ за кордоном

Використання засобів мультимедіа є актуальним у навчально-виховному процесі не лише України, але й за кордоном. Так, освітній процес у країнах зарубіжжя своїм пріоритетним напрямком вважає використання засобів мультимедійних та інтернет-технологій в рамках покращення освіти.

Для порівняння було обрано передові країни – Великобританію, Францію та Японію.

Аналізуючи досвід Великобританії, О. Дущенко у своїй роботі наголошує на важливості використання мережі Інтернет [9]. Так, всесвітнє павутиння використовується іноземними колегами з метою оцінювання ІК-компетентності учнів. Серед основних інструментів оцінювання навиків володіння сучасними технологіями виділяються створення і ведення блогів, сайтів, активна участь у спільних проектах та дослідженнях. Такий висновок можна зробити проаналізувавши матеріали, представлені вчителями з Комп'ютингу на сторінках мереж Комп'ютер у школі (Computing at School) і Включено Комп'ютинг (Switched on Computing) [10].

Ведення блогів учнями стає безпосереднім способом обміну навчальними матеріалами з однокласниками. Щодо індивідуальних блогів, за словами О. Дущенко, це один із методів стимулювання учнів до підвищення особистої ІК-

компетентності, а також спосіб оцінювання індивідуальної роботи [9]. Однак, до цього слід додати перевагу для батьків, котрі мають змогу через блоги відслідковувати рівень успішності дітей, а також мають зворотній зв'язок із вчителем [9].

Важливим на етапі використання мережі є можливість учнів оцінювати проекти однолітків та їх ІК – компетентність, а також поширювати свої проекти для широкого загалу, тим самим підвищуючи рівень навиків володіння ІКТ. Слід зауважити, що найпоширенішими платформами для використання є сервіси YouTube та Scratch [11, с. 5-6].

За допомогою Інтернет-ресурсів розвивається не лише уміння володіти сучасними технологіями, яких вимагає сучасне суспільство, але й творчий підхід, що проявляється в процесі роботи над проектами з використанням інноваційних методів та комп'ютерних технологій. У цьому зарубіжним країнам допомагають освітні портали і мережі такі, як: Vesta, Globalschoolnet, Happychild, Teachers Network та інші. Створені на основі Інтернет, вони мають засоби для побудови різних напрямків розвитку, розвитку методик навчання з різних предметів, проектної діяльності тощо [12, с. 43].

Особливу увагу при вивченні досвіду країн Європи у використанні ІКТ в освіті привертає, перш за все, рівень комп'ютеризації шкіл, що залежить, відповідно, від самої країни. У своїй статті О. Дущенко наводить наступні дані: «Найменший показник мають Польща, Греція, Португалія. У цих країнах, як і в Україні, не всі навчальні заклади мають мультимедійні засоби, а створюються окремі комп'ютерні класи. В європейських країнах також спостерігається різниця у використанні комп'ютерів учнями в школі. Так, наприклад, учні 9-10 років не часто користуються комп'ютерами в школі, а учні 15 років регулярно користуються комп'ютером та Інтернетом. При цьому 15-річні учні Франції, Німеччини, Бельгії майже ніколи не користуються комп'ютерами у школах. Найбільший показник по використанню комп'ютерної техніки та Інтернету учнями мають такі країни, як: Данія, Австрія, Фінляндія, Швеція, Ісландія» [9, с. 3].

Що ж стосується рівня комп'ютерної грамотності, слід зазначити, що за

кордоном вивчення ІКТ є пріоритетним для сучасних школярів. Так, Греція визначила ІКТ одним з основних шкільних предметів. У цей самий час, вчителі Франції використовують ІКТ як один із засобів викладання.

Говорячи про рівень володіння комп'ютером колегами-вчителями за кордоном, слід зазначити на існуванні спеціальних асистентів вчителів, на яких лежить відповідальність за комп'ютерне забезпечення навчального процесу [9, с. 3].

Аналізуючи досвід східних країн, цікавою для розгляду є Японія. Досвід Японії в галузі інформатизації загальної середньої освіти викладено у статті Н. С. Краснової [13].

Офіційний процес інформатизації освіти Японії розпочався у 1999 р. внаслідок затвердженої японським урядом програми «Millennium». Таким чином, реалізований у два етапи план затвердив та укорінив використання ІКТ в освітньому процесі як вчителями, так і учнями.

Сьогодні в освітній системі Японії реалізують проект під назвою «Японія інформаційних технологій для всіх» [26]. В основі проекту розвиток інформаційно-комунікативних технологій, виникнення попиту на безліч нових навичок, включаючи здатність використовувати інформаційно-комунікативне обладнання, здатність збирати та редагувати точну інформацію з величезного потоку даних в мережі Інтернет [43].

З постійним зростанням попиту на програмістів японська система освіти з 2016 року спровокувала наступні зміни: в шкільну програму обов'язковою для вивчення дисципліною було введено програмування. З 2020 року предмет буде вивчатися з початкової школи, наступний рік поповнить список навчальних предметів у середній школі, а 2022 рік ознаменується введенням програмування до переліку навчальних предметів учням старшої школи [47].

Відповідно, для учнів початкових класів програма програмування передбачає викладення основного матеріалу в ігровій формі. У своєму дослідженні Н. С. Краснова наводить наступний приклад розроблених навчальних матеріалів для викладання програмування у початкових класах:

«Діти пишуть програми для керування ігровими персонажами, складаючи алгоритм із своєрідних “будівельних блоків» [47].

Слід зазначити, що у деяких префектурах Японії програмування було введено як експериментальний предмет для учнів початкових класів. Досвід подібних нововведень за ініціативи шкільної адміністрації та місцевої влади був успішним, тому реалізація змін в освітній програмі на користь використання ІКТ загалом є позитивною тенденцією в системі освіти Японії [36].

Повертаючись до аналізу досвіду розвинених країн світу, слід звернути увагу на використання ІКТ в освітньому середовищі США. Система освіти США стала одним із об'єктів дослідження як для науковців зарубіжжя, так і для їх вітчизняних колег. Серед них слід виділити О. Літвінову, яка досліджувала безпосередньо зміст освіти, внесок С. Романової у розгляді проблем педагогічної освіти США. Варто також зазначити дослідження методів та форм організації навчання у системі шкільної освіти США, здійснені О. Лещинським.

Розглядаючи результати дослідження еталонів комп'ютерної науки Перекатова В. І., який вважав за доцільне визначити роль вивчення програмування при підготовці спеціалістів в даній галузі, можемо стверджувати, що загальна інформатизація освіти США розпочалася із виникненням перших комп'ютерів [15]. Відповідно, освітня система країни почала одразу втілювати можливості задоволення потреб суспільства із використанням нових технологій.

Розглядаючи процес впровадження ІКТ в освітній процес США, слід зазначити, що це торкнулося не лише загальноосвітньої системи навчання. З метою підвищення доступності освіти було розроблено систему дистанційного навчання [16]. Такий досвід здобуття освіти є досить привабливим, однак вікові категорії, які підпадають під дану форму навчання, варіюються від 25 до 55 років [16, с. 13].

Впровадження дистанційного навчання дало змогу підвищити можливості для здобуття освіти для людей із різними цілями (необхідність здобуття наступного диплому для кар'єрного зростання, саморозвиток,

здобуття сертифікатів для вступу в університет, вартість навчання, що майже у 2 рази нижча за навчання в університеті тощо)[16]. Окрім того, така форма організації навчання розширила межі для людей з обмеженими можливостями.

Розвиток дистанційного навчання в США потягнув за собою необхідність створення різноманітних навчальних платформ (educational platforms and services).

Однією із таких є платформа MOOCs (Massive Open Online Courses), котра надає можливість ефективно поєднувати навчання із спілкуванням з викладачами та студентами. Окрім цього, сервіси Google, створені для загальних потреб, також можуть вдало використовуватися в системі дистанційного навчання. Серед подібних прикладів є організація уроків через Google Classroom, який широко використовується не лише в практиці американських колег, але й набуває широкого вжитку серед вітчизняних вчителів.

Таким чином, проаналізувавши досвід використання ІКТ в освіті Великобританії, Японії та США, слід зазначити можливість вітчизняних колег перейняти досвід вчителів країн Європи та Америки. Наприклад, цікавою є форма організації роботи з учнями через сервіси Google, а саме – Google Classroom. Окрім того, беручи до уваги тяжіння сучасних учнів до засобів ІКТ, ефективним є спосіб реалізації роботи у блогах. Це надає можливість розширення досвіду учнів при роботі із засобами ІКТ, а також створює можливості для творчості при розробці власних блогів тощо.

Наразі Україна стоїть на шляху інформатизації освіти, однак втілення програми з інформатизації навчального процесу має зайняти тривалий час.

1.5 Сутність проектної діяльності як однієї з форм організації роботи учнів на уроках іноземної мови у старшій школі

Стрімкий розвиток інноваційних технологій в усіх сферах життя суспільства дає поштовх до нових форм організації навчального процесу, особистісно орієнтованого на учнів та розвиток їх творчих здібностей. Класно-урочна система не здатна в повній мірі реалізувати усі завдання сучасної

інноваційної освіти. Тому виникає необхідність в інтегруванні нових методів діяльності в уже існуючу систему освіти.

Одним із таких методів вважається метод проектів, або проектна діяльність. Ідеї проектного навчання поширені в педагогічній практиці як вітчизняних, так і зарубіжних колег. Серед вітчизняних дослідників проектної діяльності та її ролі як у середній, так і вищій освіті слід виділити В. Гузеєву, Л. Ващенко, О. Землянську, С. Кримського, Н. Масюкову, О. Пехоту, Є. Полат. Зокрема, дослідженню змісту та значення проектної діяльності присвячені роботи А. Вдовиченка, А. Касперського, В. Слободченкова, М. Уйсімбаєвої.

Проектна діяльність є одним із напрямів в освіті, що дає змогу розширити межі самостійної діяльності учнів. Під час створення проектів робота повністю покладається на виконавців, залишаючи за вчителем роль інструктора, радника та спостерігача. Так, виходячи із мети сучасної освіти, М. Уйсімбаєва зазначає, що становлення висококультурної особистості, здатної до саморозвитку та самоосвіти є можливим завдяки використанню таких методів і форм навчання, які б надавали учням максимальну самостійність з орієнтацією на результат [25].

Перш ніж перейти до безпосереднього визначення проектування як методу, необхідно окреслити основні етапи розвитку проектної діяльності. У цьому питанні привертає увагу результат досліджень німецького вченого і педагога М. Кнолла, який, розглядаючи генезу «методу проекту», називає етапи його розвитку (рис. 7).

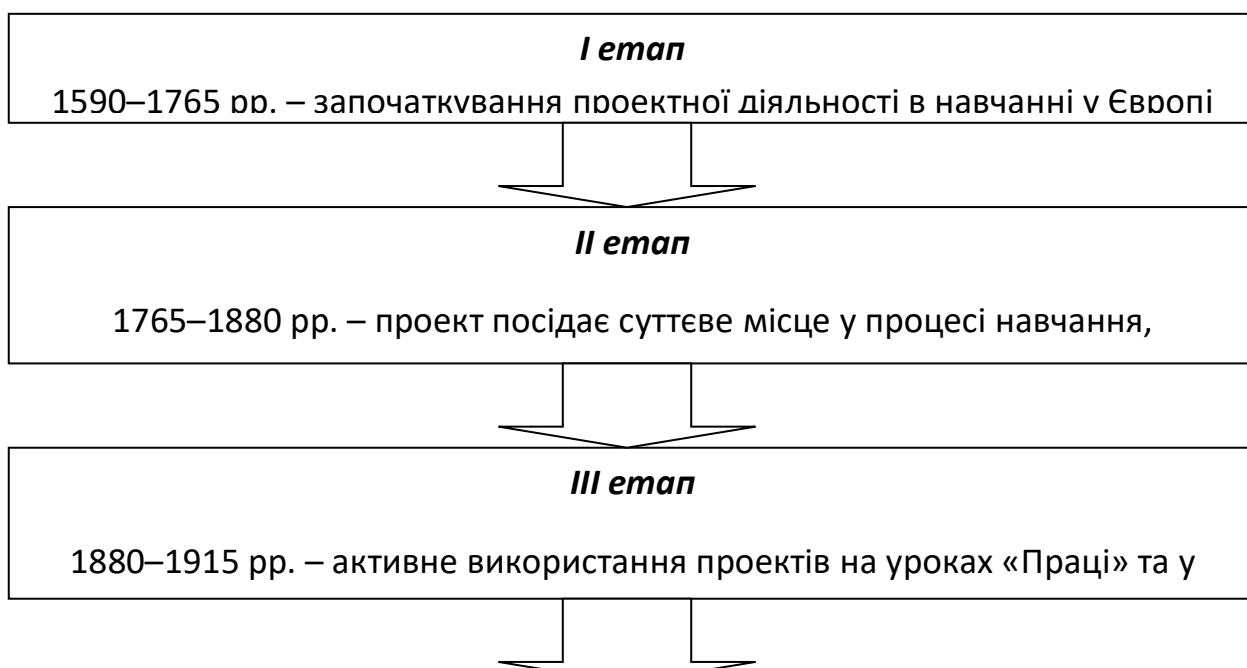

Рис. 7. Етапи розвитку проектної діяльності за М. Кноллом

На такий розподіл етапів розвитку проектної діяльності спирається О. Огієнко у своєму дослідженні, присвяченому становленні методу проектів у зарубіжній педагогіці ХХ ст. [37].

Повертаючись до самого поняття «проект», слід зазначити, що аналіз даного поняття тісно переплітається із поняттями «метод проектів», «проектна діяльність» та власне «педагогічне проектування». Дефінітивна база вищезазначених понять представлена у зведеній таблиці 3.

Таблиця 3

Дефінітивна база понять «проект», «методі проектів».

Визначення поняття	Автор визначення
Проектування в освіті - процес створення нових форм спільності педагогів, учнів, педагогічної громадськості, нового змісту та технологій освіти, нових способів і технік педагогічної діяльності та мислення. Предметом проектування є створення умов (засобів, механізмів) етапу розвитку освіти в цілому,	В. І. Слободчиков

<p>переходу її з одного стану в інший [55].</p>	
<p>Проект – це самостійна та цілісна педагогічна технологія[45].</p>	<p>В. Беспалько, В. Гузєєв, М. Запрудський, Д. Левітес, Є. Полат.</p>
<p>Проект:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сукупність методів навчання, які забезпечують реалізацію особистісно орієнтованого підходу до навчання і дозволяють реалізувати ідею навчання у співпраці, складовою якого є метод проектів; - продумана в усіх деталях модель спільної педагогічної діяльності з проектування, організації й проведення навчального процесу[30; педагогічна технологія, зорієнтована не на інтеграцію фактичних знань, а на їх застосування та набуття нових; - система, що містить уявлення про конструювання оптимального навчального середовища, проектування навчального процесу, один із різновидів технології проблемного навчання; - системна сукупність та порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методичних засобів, які використовуються для досягнення педагогічних цілей [3] та 	<p>Т. Комар</p>

Аналізуючи викладене вище, можна дійти висновку, що метод проектів можна розглядати з точки зору змістового наповнення як один із методів навчання, котрий використовується як окремий прийом для підвищення рівня самостійності учнів та спрямований на всебічний розвиток особистості.

Слід зауважити, що метод проектів в контексті освітньої діяльності було запропоновано американським педагогом Дж. Дьюї. У вітчизняній педагогіці метод проектування було втілено визначними педагогами А. С. Макаренко та В. О. Сухомлинським.

Розглядаючи проектну діяльність як одну із форм організації роботи учнів, варто зауважити, що вона проходить поетапно. О. Пехота визначає наступні етапи на шляху до реалізації проекту [34].

Початковий етап передбачає розробку основних ідей, констатацію вивченості проблем та постановка задач для подальшого їх вирішення.

Другий етап роботи над проектом, за визначенням О. Пехоти, передбачає організацію діяльності. На даному етапі відбувається формування учнівських груп, розподіл обов'язків між ними. З боку педагога спостерігається корекція недоліків та спрямування учнів на шлях вирішення задач, поставлених на початковому етапі проектної діяльності.

Безпосереднє здійснення діяльності є **третім етапом**. Залежно від типу проекту, відбувається активний пошук, збір та обробка інформації, готується наочний матеріал. Роль вчителя полягає у корекції недоліків, підбитті підсумків проміжного етапу та координації роботи учнів.

Процес презентації проектного продукту, як його називає О. Пехота, відбувається на наступному етапі. Доцільним є також зіставлення та порівняння первісно поставленої мети із результатами роботи над проектом.

Заключним, як правило, є рефлексія та оцінка проектної діяльності. Аналізуючи результати роботи, процес самого дослідження, учні приходять до певних висновків, визнають слабкі та сильні сторони (як свої, так і членів групи), співставляють очікування від проекту та власне результат.

Л. Василевська пропонує дещо інакше розподілити проектну діяльність на стадії [7]. Серед них – аналіз проблемної ситуації, синтез та оцінка рішень. Процес роботи над проектом, як вважає Л. Василевська, розвиває уміння його учасників орієнтуватися в інформаційному просторі, використання набутих навичок та знань на практиці, а також дає учням змогу правильно контролювати власну діяльність [7].

При обранні проектної діяльності як однієї із форм організації роботи на уроках, Ханс Юрген Крумм пропонує спершу визначити основні риси навчальних проектів, спрямованих на навчання іноземних мов:

1) Формулювання конкретної мети, що дає змогу використання іноземної мови у її безпосередній комунікативній функції.

2) Спільна робота вчителя та учнів над плануванням та власне проведенням проектів. Вчитель має забезпечити учнів-учасників проекту необхідною інформацією, лексичним або граматичним мінімумом для успішного досягнення мети проекту.

3) Втілення поставлених задач через залучення навколишнього середовища, що оточує учнів з метою орієнтації на накопичення особистого досвіду у процесі навчання.

4) Орієнтування на самостійність учнів при виконанні підготовчої роботи, а також протягом усієї роботи над дослідженням.

5) Результат, котрий представляється у якості готового продукту – стінгазета, плакат, відео, мультимедійна презентація, блог, створена сторінка у соціальній мережі, власний канал у соціальних мережах тощо. Таким чином, продукт проектної діяльності має на меті подальше його обговорення шляхом диспутів, дискусій, виступаючи у такому випадку провокуючим рушієм до нових видів діяльності, через які створений продукт може бути покращено [68].

Спираючись на дослідження проектної діяльності як одного із шляхів автономізації навчання, погоджуємося із твердженням Є. Іжко щодо ознайомлення учнів/студентів з певними методами, прийомами та техніками виконання проектів (методи аналізу та синтезу, індукції, дедукції, порівняння та зіставлення, опису, систематизації) [20].

Аналізуючи дослідження І. Олійника [38] та Є. Полат [45], а також орієнтуючись на дослідження Є. Іжка, можемо погодитися із думкою стосовно виділення наступних фаз виконання проекту: ініціювання, планування, проведення, презентація, оцінювання, документація [20].

Є. Іжко стверджує, що під час роботи над першою фазою проекту важливо пояснити учням мету та завдання їх роботи, дати правильну мотивацію. Оскільки успіх виконання проекту залежатиме як від рівня зацікавленості учнів, так і від наявної мотивації. Важливо пам'ятати, щоб у першій фазі відбувається спільний пошук, в процесі якого виникають різні думки та бачення не лише кінцевого продукту, а й самого процесу організації роботи над навчальним проектом [33].

Підсумувавши результати досліджень [26; 31], можемо визначити послідовні етапи проектної роботи.

Однак, варто зауважити, що, перш ніж починати організаційну роботу з учнями, важливим етапом є процес підготовки вчителя, на якому відбувається підбір оптимальної тематики проекту із урахуванням його типу та особливостей цільової аудиторії [34].

Варто зауважити, що підстави для обрання тематики проекту також можуть варіюватися: залежно від теми уроку, рівня знань учнів, а також вони можуть бути обрані та запропоновані самими вихованцями [38].

Вважаю за доцільне розглянути технологію організації проектного навчання, представлену І. Зоренко та І. Щербиною [28; 56], (рис. 8).

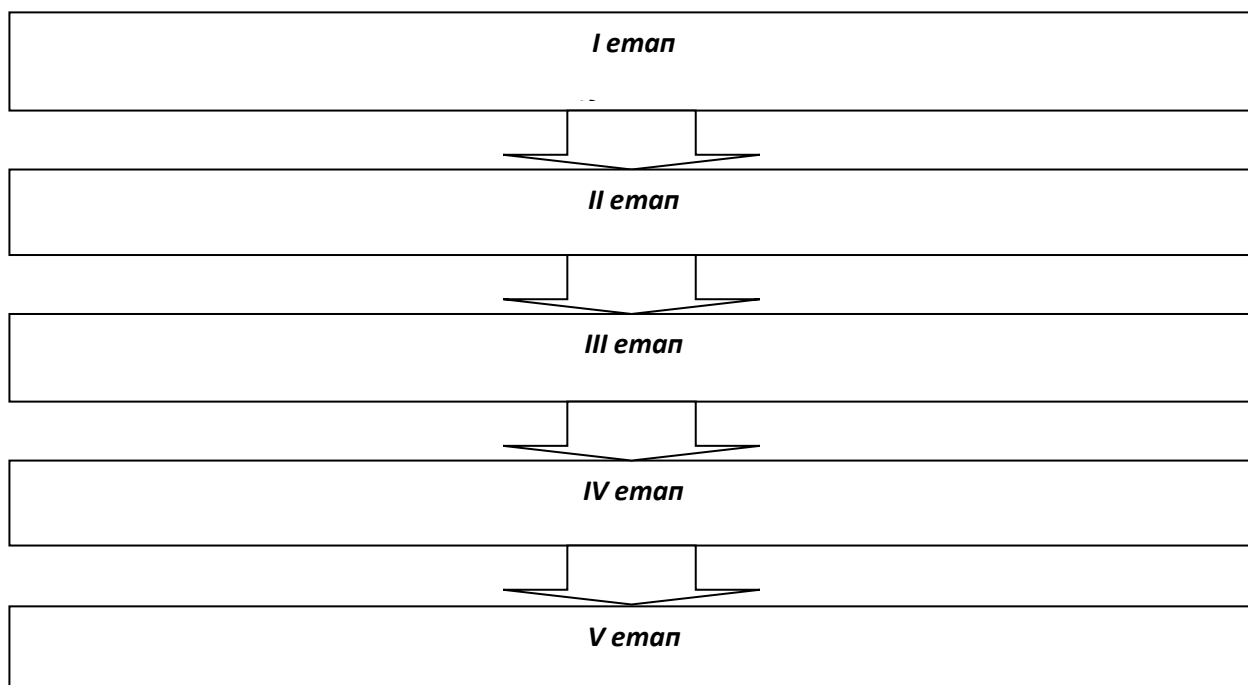

Рис. 8. Етапи роботи над проектом за І. Зоренко та І. Щербиною.

Більш детально опис кожного з етапів роботи представлено нижче.

1. Підготовка. На даному етапі відбувається визначення теми й мети проекту, а також обґрунтовується зміст діяльності. На даному етапі від учнів вимагається формулювання завдань і плану дій, в той час як вчитель відповідає у якості порадирика та надає допомогу у виконанні завдань.

2. Планування. Даний етап передбачає формулювання плану дій з боку учнів та корекція цього плану – з боку вчителя.

3. Збір даних та необхідної інформації. Учні працюють із джерелами в той час як вчитель виступає у ролі «непрямого» керівника, тобто, керує діяльністю опосередковано.

4. Аналіз інформації та оформлення результатів роботи. Учні працюють з отриманою інформацією, а вчитель скеровує їх у правильному напрямку.

5. Подача й оцінка результатів. Учні разом із вчителем беруть участь в обговоренні, оцінюють зусилля, використані можливості та шляхи покращення отриманих результатів [38].

Слід зауважити, що вихідний продукт діяльності залежатиме від типу проекту (дослідницький, творчий, інформаційний, ігровий, практико-орієнтований) [38]. Окрім того, при використанні методу проектів можна звертатися до традиційних ідей у сучасному викладанні англійської мови: різноманітність тем, типів текстів, вправ, проблемне навчання, навчання задля задоволення [38].

1.6 Класифікації проектів. Поєднання проектної діяльності та засобів ІКТ

Розглядаючи поняття «проект» слід звернути увагу на підхід вчених до класифікації самих проектів. Так, М. Уйсімбаєва у своєму дослідженні погоджується із думкою В. Ассаул стосовно недоцільного розмежування проектів на суто наукові та суто виховні [1;59]. В. Ассаул стверджує, що метою

будь-якого проекту є виконання як навчальних, так і виховних завдань [1].

Звертаючись до поняття класифікації навчальних проектів, варто пригадати ім'я американського професора Е. Колінгс, яка першою зробила спробу упорядкування проектів, виділивши наступні (рис. 9):

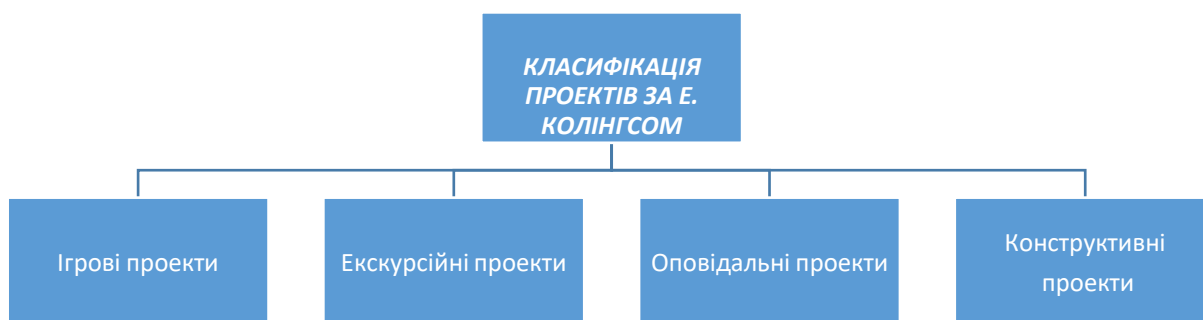

Рис. 9. Класифікація проектів за Е. Колінгсом

Більш детально опис проектів представлено нижче:

- Ігрові проекти: вони включають групові заняття з дітьми різного віку та втілені у таких формах роботи як ігри, драматичні постановки, внесення елементів народності в процесі навчання (діяльність із залученням культурної спадщини народу – танці, співи тощо);
- Екскурсійні проекти, метою яких Е. Колінгс зазначає ознайомлення із проблемами навколишнього середовища або суспільного життя. Формою організації є екскурсії.
- Оповідальні проекти включають розповіді дітей у різних формах (усно, письмово, через засоби художнього мистецтва тощо);
- Конструктивні проекти, метою яких є створення певного корисного продукту [24].

Слід звернути увагу на класифікацію проектів, котру запропонував радянський педагог Є. Кагаров:

- домашні проекти: вони мають як практичну, так і наукову користь, оскільки охоплюють такі сфери життя як ручна праця, городництво, садівництво, тваринництво;
- промислові та торгові проекти, в процесі виконання яких застосовуються знання з різних дисциплін. Це може бути виконання проекту споруд (міст, будівля тощо);
- характеристика творів класичної літератури;
- проекти з історії, котрі включають написання біографії або опис певної історичної події, факту тощо;
- засновані на наукових принципах проекти з прикладних наук, які мають на меті проектування приладів (телескопів, електростанцій тощо) [31].

М. Уйсімбаєва у своєму дослідженні вважає найбільш прийнятною класифікацію проектів, запропоновану Е. Федорчук:

- «продуктивний (створюючий) проект, пов'язаний з трудовою діяльністю (конструкторською, створенням макета, доглядом за рослинами і тваринами);
- споживчий проект (підготовка екскурсій, надання послуг, організація дозвілля);
- дослідницький проект (біологічний, фізіологічний, технічний, розв'язання історичних чи літературних проблем);
- навчальний проект (проект-вправа) для оволодіння певними навичками [59, с. 260].

У даній роботі вважаю за потрібне навести класифікацію проектів, представлену та систематизовану Т. Вороненко як ту, що є найбільш поширеною та обґрунтованою. Вона представлена у зведеній таблиці 4.

Таблиця 4

Класифікація проектів за Т. Вороненко

Тип проекту	Його характеристика
-------------	---------------------

За кількістю учасників	<ul style="list-style-type: none"> - одноосібні (робота виконується одним учнем); - групові (відбувається розподіл обов'язків між учнями, проте передбачається, що робота виконується разом та питання вирішуються у результаті співпраці членів групи);
За видом діяльності учнів	<ul style="list-style-type: none"> - Творчий (результати проекту: збірник творів, словник, виставка, тематичний вечір); - рольовий (шкільні стінгазети, буклети, уроки-конференції); - дослідницький (наукова доповідь, реферат, інформаційні стенди); - інформаційний або ознайомчо-орієнтовний (продукти діяльності ті ж, що і у дослідницькому); - практико-орієнтований (прикладний) (шкільна стіннівка, інформаційний стенд, сценарій тематичного вечора, виставка робіт); - спрямовуваний проект (розв'язання учнями поставленої задачі та створення або редагування власних цифрових об'єктів).
За часом виконання	<ul style="list-style-type: none"> - міні-проекти (виконуються у межах уроку); - короткострокові (виконання у позаурочний час в межах однієї теми); - довгострокові (можуть виконуватися у термін до року).
Відповідно до характеру координації	<ul style="list-style-type: none"> - зі скритою координацією (вчитель є повноправним учасником проекту);

	- з відкритою координацією (вчитель організовує та координує роботу).
Залежно від кількості етапів їх виконання	- триетапні (підготовка, виконання та презентація результатів роботи); - п'ятиетапні (вироблення концепції проекту, складання плану проекту, реалізація плану, контроль та корекція у процесі роботи над проектом, представлення результатів проекту);
З точки зору предметно-змістовної області	- монопроекти (виконуються в межах однієї навчальної дисципліни); - міжпредметні проекти (виконуються в позаурочний час під керівництвом вчителів з різних дисциплін, але об'єднані однією спільною темою).

А. Сиротюк пропонує звернути увагу на поділ проектів, розглянувши його кінцеві продукти як критерій класифікації подібної форми організації навчальної діяльності учнів. За таким поділом виділяють матеріальні проекти, результатом яких є модель, комп'ютерна презентація тощо; дієві, які включають екскурсії, театральні постановки, тематичні вечори, ігри, диспути тощо; письмові, до яких належать статті, листи, есе [27].

К. Полат акцентує увагу на класифікації проектів за характером контактів, виділяючи внутрішньокласні, внутрішньошкільні, регіональні та міжнародні [25].

Таким чином, бачимо, що підхід до класифікації проектів зумовлений характером діяльності, способами її організації та сферами взаємодії між учнями. Головним чином розуміємо, що проектна діяльність передбачає групову роботу учнів, процес взаємодії, спрямований на досягнення мети та виконання завдань, поставлених перед початком роботи.

Важливо наголосити на методичній доцільності використання засобів ІКТ

у проектній діяльності залежно від типу проекту, а також засобів, що використовуються. Ретельно дослідивши та проаналізувавши зазначену вище інформацію, результати власного аналізу можна побачити у таблиці 5.

Таблиця 5

Доцільність використання засобів ІКТ залежно від типу проектів

<i>Тип проекту</i>	<i>Засоби ІКТ, що використовуються</i>	<i>Методична доцільність поєднання ІКТ та проектної діяльності</i>
Одноосібний	Комп'ютер, мережа Інтернет, власні гаджети	Є доцільним на етапах підготовки (збору інформації), а також презентації вихідного продукту проекту.
Груповий	Компютер, мережа Інтернет, мультимедійна дошка	Є доцільним на етапах підготовки, оформлення та представлення вихідного продукту – проектної роботи
Творчий	Мережа Інтернет, сервіси Google та Microsoft	Є доцільним на етапі збору інформації та оформленні результатів роботи.
Рольовий	Мережа Інтернет	Можливе використання лише на етапі пошуку інформації.
Дослідницький, інформаційний	Комп'ютер, мережа Інтернет	Доцільність обґрунтована пошуком інформації та обробкою отриманих даних на початкових етапах роботи над проектом.
Практико-орієнтовний	Комп'ютер, мережа Інтернет, мультимедійна дошка	Є доцільним лише у випадку, коли необхідне практичне застосування результатів

		проекту.
Спрямований	Компютер, мережа Інтернет, доступ до необхідних програм	Можливо, але лише якщо проект потребує обробки даних, яку не можна здійснити без допомоги онлайн-сервісів.

1.7 Переваги та недоліки використання проектної діяльності як однієї з форм організації роботи на уроках іноземної мови

Процес виконання проекту окрім задоволення від роботи приносить учням почуття власної значущості, підвищує їх самоповагу та визнання з боку оточуючих [17].

Важливим у процесі певної діяльності є оволодіння певними уміннями та навичками з метою їх подальшого використання на практиці поза межами конкретного проекту. Так, М. Уйсімбаєва погоджується із думкою І. Єрмакова та С. Шевцової стосовно «оволодіння дітьми певними компетенціями, спрямованими на визначення способів діяльності, обрання для себе практичного виду діяльності, оволодіння практичною діяльністю, оцінювання результатів цієї діяльності [17].

Розглядаючи проектну діяльність у навчальному процесі, важливо звернути увагу на переваги та недоліки подібного методу організації навчання.

Так, М. Уйсімбаєва вважає, що у процесі проектної діяльності учні вчаться:

- проблематизації (розгляду проблемного поля та виділенню підпроблем, формулюванню головної проблеми та задачі, яка випливає з цієї проблеми-цілепокладанню та плануванню діяльності;
- самоаналізу та рефлексії (самоаналізу успішності та результативності вирішення проблеми проекту);
- презентації своєї діяльності та результатів; – вмінню готувати матеріал для проведення презентації в наочній формі, використовуючи для цього спеціально підготовлений продукт проектування;
- пошуку потрібної інформації, виокремленню та засвоєнню необхідного

знання з інформаційного поля;

– практичному застосуванню знань, умінь, навичок у різноманітних, у т. ч. й нетипових, ситуаціях;

– вибору, освоєнню та використанню адекватної технології створення продукту проектування;

– проведенню дослідження (аналізу, синтезу, висуванню гіпотези, деталізації та узагальненню) [6].

Як зазначає Л. Хоружа, проектна діяльність - це спосіб розвитку творчості, самостійності, прагнення до ідеально-перспективного перетворення світу за допомогою креативних дій і операцій у процесі створення конкретного продукту – проекту ідеального та реального [30, с. 13].

Відповідно, результат роботи над проектом має здебільшого позитивні наслідки як для учнів, так і для вчителя. Так, у процесі роботи над проектом в учнів розвиваються комунікативні навички, навички пошуку необхідної інформації, уміння відділити основне від другорядного.

М. Уйсімбаєва вважає за потрібне виділити наступні фактори успішного впровадження проектної діяльності в навчальний процес:

- вдало облаштоване та правильно створене середовище для самостійної творчої діяльності учнів, створене педагогом;
- активна співпраця та співтворчість усіх учасників процесу;
- планування дослідження шляхом постановки проблемних запитань, які змушують дитину шукати відповідь шляхом застосування логічного мислення та співпраці з іншими учасниками проекту;
- відсутність змагання задля підтримання активності учнів навіть у разі невдач;

Важливо звернути увагу на здобуття учнями наступних умінь та навичок у процесі проектної діяльності на уроках іноземної мови:

- планування своєї роботи;
- використання багатьох джерел для здобуття необхідної інформації;
- аналіз та синтез отриманих фактів;
- уміння аргументувати та відстоювати власну позицію;
- установлення контактів;

- уміння приймати рішення як самостійно, так і під час роботи у групі;
- уміння презентувати результати дослідження;
- конструктивне сприйняття критики [17].

Н. Матяш стверджує, що перевага проектної діяльності у порівнянні з іншими видами та способами організації навчальної діяльності полягає в опосередкованому формуванні мети перед учнями. Лише у процесі роботи над проектом вони усвідомлюють важливість досягнення цілей, оскільки це виражається на особистісному рівні. Окрім того, планування процесів виконання проекту, коригування окремих його етапів підштовхують учнів до самостійного засвоєння необхідних знань, формування саме тих умінь та навичок, які є основними передумовами успішної реалізації проекту [31].

Важливим позитивним аспектом є зміна ролі вчителя. З носія знань він перетворюється на організатора пізнавальної діяльності учнів. Слід також наголосити, що зміна ролі вчителя сприяє зміні психологічного клімату, оскільки потребує переорієнтацію учнів на інакші, відмінні від стандартного навчального процесу, види роботи, сприяє підвищенню рівня їх самостійності та вмотивованості. Для вчителів іноземної мови використання методу проектів дає змогу підвищити рівень мотивації учнів до говоріння, оскільки робота над дослідженням потребує достатнього рівня розвитку комунікативних навичок кожного з учасників навчального процесу.

Методична доцільність роботи над проектами на уроках іноземної мови у старшій школі полягає у поєднанні традиційних форм і методів навчання із новими сучасними віяннями та тенденціями. Серед них можна виділити використання засобів ІКТ під час роботи над проектним дослідженням у якості засобів зв'язку з колегами та іншими учнівськими колективами з метою перетворення завдань з механічних вправ на безпосередньо комунікативні.

Розглядаючи проектну діяльність як один із способів оновлення форм організації роботи на уроках іноземної мови, варто зауважити на її недоліках. Так, Л. Лук'янова зауважує, що шкільна система стоїть на засадах репродуктивного навчання, тому перехід від колективної діяльності на чолі з вчителем до самостійного пошуку необхідної інформації, її обробки та синтезу

дається сучасним школярам досить важко. Це відбувається через відсутність необхідної уваги пошуково-дослідній роботі в процесі навчання.

Окрім того, важливо зазначити недостатній рівень володіння теоретичними основами проектної діяльності серед вчителів. Так, оглядове ознайомлення із основами педагогічного проектування не дає можливості повного розкриття потенціалу методу проектів та його якісної реалізації у процесі вивчення іноземних мов учнями старшої школи.

Висновки до розділу 1

Таким чином, визначивши сутність ІКТ та дослідивши їх роль у підвищенні ефективності навчально – виховного процесу, можна зробити наступні висновки.

ІКТ є відносно новим кроком в сучасній освіті, тому разом із перевагами їх використання досі існують проблеми та недоліки, що потребують внесення певних корективів. Так, впровадження новітніх технологій має відбуватися поетапно разом із ефективним поєднанням із традиційними методами та засобами навчання. Перехід до нових комп'ютерно – орієнтованих технологій навчання потребує створення необхідних умов для їхньої розробки, апробації та впровадження у навчальний процес. Відповідно, потребує вирішення комплексу психолого – педагогічних організаційних, навчально – методичних, технічних проблем [11].

В результаті дослідження були визначені основні з них:

- розробка науково-методичного забезпечення вирішення завдань інформатизації навчально-виховного процесу;
- підготовка педагогічних кадрів до використання в навчальному процесі засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;
- підготовка учнів до використання сучасних засобів навчально-пізнавальної діяльності;
- матеріально-технічне та науково-методичне забезпечення навчальних закладів;
- розробка методик використання СІТ у навчальному процесі під час вивчення

всіх без винятку навчальних предметів [9, с. 2-3].

Безумовно, вирішення вищеназваних проблем впровадження ІКТ в навчальний процес потребує часу, а також можливе за дотримання умов, які визначають ефективність навчально – пізнавальної діяльності учнів. Проте впровадження інформаційних технологій в освітній процес дає вчителям можливість для творчої діяльності, сприяє засвоєнню учнями нових навичок, розвитку нових здібностей та викликає інтерес до навчання [12].

Визначивши та дослідивши метод проекту як один із ефективних способів урізноманітнення навчального процесу, ми прийшли до наступних висновків.

Метод проекту не є новим у педагогічній системі. Його історія сягає ХХ ст., однак у сучасних умовах існують можливості для покращення даного способу організації роботи у навчальному процесі.

Завдяки класифікаціям проектів кожен педагог має змогу обрати той тип проекту, який є найбільш доцільним на тому чи іншому етапі вивчення теми тощо. Окрім того, у розділі було обгрунтовано методичну доцільність використання методів проекту на уроках англійської мови у старшій школі. Було визначено типи проектів на уроках іноземної мови, які передбачають використання ІКТ та ті, що не потребують залучення засобів мультимедіа.

Важливо також зауважити, що метод проектів має ряд позитивних рис, зокрема таких, що спрямовані на розвиток всебічно розвиненої особистості та сприяють підвищенню ефективності навчального процесу шляхом його урізноманітнення. Акцент проектної діяльності залишається на особистості учня, на розвитку його рис як цілісної особистості, здатної вміло оперувати здобутими вміннями та комунікативними навичками, що є надзвичайно важливою умовою успішного опанування іноземної мови.

Також було виділено труднощі, що можуть спіткати вчителя іноземної мови під час роботи над проектом. Серед складнощів впровадження методу проектів на уроках іноземної мови слід звернути увагу на рівень оволодіння теоретичними аспектами організації проектів самими педагогами.

Безумовно, існують певні недоліки та труднощі, проте сучасне

реформування освіти та становлення її на шлях євроінтеграції сприятимуть процесу оновлення навчального процесу у школах та підвищенню рівня знань педагогів.

РОЗДІЛ 2

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСОБІВ ІКТ В ПРОЕКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СТАРШІЙ ШКОЛІ ПІД ЧАС ПРОБНОГО НАВЧАННЯ

2.1 Організація пробного навчання

Пробне навчання з метою визначення доцільності використання ІКТ в проектній діяльності на уроках англійської мови було впроваджено під час проходження практики у школі № 26 м. Вінниця в період з 02.04.2018 по 26.04.2018. Робота над практичною реалізацією методу проектів розпочалася із розробки комплексу вправ, спрямованих на підготовку, організацію, створення та представлення результатів дослідження учнями. Практична реалізація використання ІКТ у проектній діяльності проходила із учнями 11-А класу школи №26 м. Вінниця.

Перш ніж приступити до виконання проекту, було виділено основні етапи роботи над проектом (рис. 10).

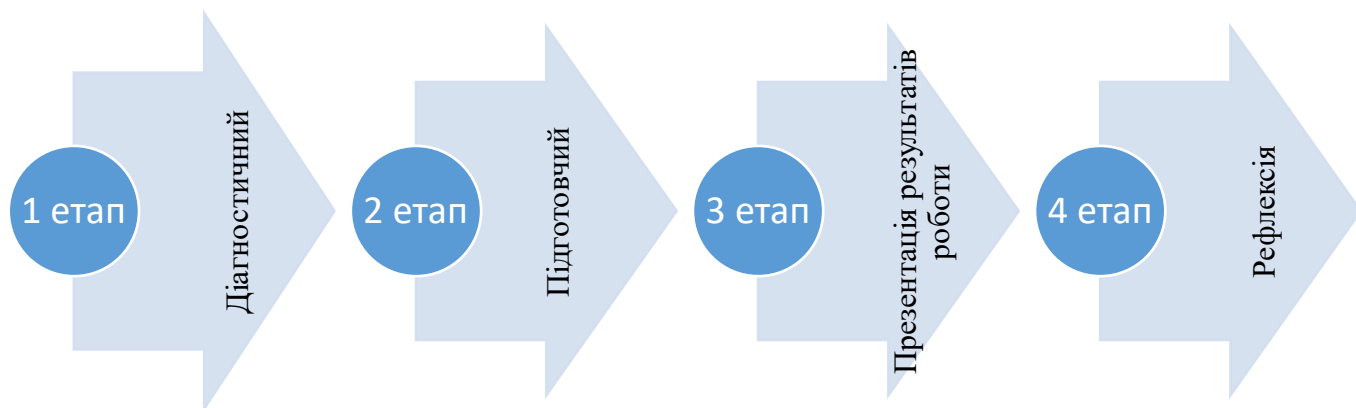

Рис. 10. Основні етапи роботи над проектом

Відповідно, на кожному етапі роботи над проектом було поставлено мету і завдання, що мають бути реалізовані у певному часовому проміжку (табл. 6).

Основні етапи та завдання роботи над проектом

Етапи практичної реалізації проектної діяльності	Мета	Завдання, виконані протягом даного проміжку часу
1-ий етап: діагностичний	Проведення контрольної діагностики з метою визначення рівня сформованості комунікативних та практичних навичок учнів.	<ol style="list-style-type: none"> 1.Проведення вхідної діагностики з метою виявлення готовності учнів до участі у нових видах діяльності. 2. Визначення рівня комп'ютерної грамотності учнів. 3. Проведення контрольної діагностики на визначення умінь учнів працювати у команді. 4. Діагностика рівня усного мовлення учнів. 5. Визначення рівня учнівської мотивації. 6. Перевірка учнівських навичок самопрезентації
2-ий етап: підготовка до практичної реалізації методу проектів	Практична підготовка до виконання проектів за визначеною тематикою; підвищення рівня мовленнєвої усної та писемної компетенції у контексті обраної теми; часткова реалізація способу навчання	<ol style="list-style-type: none"> 1.Представлення пам'ятки по роботі над проектом. 2. Розподіл учнів на команди 3. Перегляд мотивуючих відео з метою зацікавлення учнів роботою у команді. 4.Реєстрація учнів у мережі Google Classroom. 5.Обрання теми проектного

	Blended Learning.	дослідження. 6.Виконання практичних завдань, спрямованих на підвищення рівня мовленнєвих, писемних навичок залежно від мети.
3-ій етап: презентація результатів роботи	Дворівнева презентація (відео, допис у власному блозі) результатів роботи над проектом.	Презентація готових проектів: блогу та відео-матеріалу, представленого у якості вихідного продукту проектної діяльності.
4-ий етап: діагностика динаміки розвитку учнівських навичок	Порівняння результатів роботи над проектом, здійснених у 4 етапи	Діагностика результатів та динаміки розвитку учнів, аналіз змін, що відбулися протягом 4 етапів проектної діяльності.

Безпосередньому впровадженню пробного навчання передував підготовчий етап. Його було реалізовано за наступними етапами.

1-ий етап – діагностичний.

Мета даного етапу – визначити загальний рівень готовності учнів до проектної діяльності за наступними критеріями:

- готовність учнів до роботи з новим видом діяльності;
- навички учнів у роботі над презентаціями (presentation skills);
- навички володіння комп'ютером, а саме: вміння працювати із основними сервісами Microsoft (Word, Excel, PowerPoint) та із мережею Інтернет;
- вміння учнів працювати в команді;
- комунікативні навички учнів, що проявляються у належному володінні монологічним та діалогічним мовленням на уроках іноземної мови;
- мотивація учнів до нових форм роботи на уроках англійської мови.

Для успішного виконання основного завдання спільної роботи учнів –

презентації власного дослідницького проекту – важливим етапом стала перевірка готовності учнів до участі у новому виді діяльності. Анкетування відбувалося на першому уроці англійської мови. Виходячи з мети проектної діяльності, мною було самостійно складено ряд запитань, покликаних діагностувати загальний рівень мотивації учнів до роботи над проектом.

Анкета, метою якої було визначення рівня мотивації учнів з метою розробки подальшого плану роботи, розрахована на 8 хвилин, складалася із 8 запитань (по одній хвилині на відповідь). Головна умова анкетування – відповідати максимально швидко, не задумуючись над варіантами відповіді.

Запитання анкети наступні:

1. Оцініть по шкалі від 1 до 5, як часто ви хотіли б мати домашні завдання з англійської мови різного типу.
2. Оцініть по шкалі від 1 до 5, як ви ставитеся до запропонованих вам домашніх завдань, які раніше вам не доводилося виконувати.
3. Оцініть по шкалі від 1 до 5, як часто ви відмовляєтеся виконувати домашнє завдання з англійської мови, якщо воно не є цікавим для вас.
4. Оцініть по шкалі від 1 до 5, з яким бажанням ви виконуєте творчі завдання з англійської мови.
5. Оцініть по шкалі від 1 до 5, наскільки вам цікаво виконувати вправи, спрямовані на закріплення граматичного матеріалу.
6. Оцініть по шкалі від 1 до 5, як часто ви виявляєте бажання працювати над творчими завданнями.
7. Оцініть по шкалі від 1 до 5, наскільки ви готові до поєднання традиційних форм навчання з інноваційними формами та методами роботи на уроках іноземної мови.
8. Оцініть по шкалі від 1 до 5, наскільки важливим для вас є нові форми організації роботи на уроках англійської мови.

Відповідно, позначення цифр 1-2 відповідає низькому рівню зацікавленості учня в нових формах та методах роботи на уроках іноземної мови. Цифра 3 означає невпевненість учня щодо прийняття нових та сучасних способів навчання. Цифри 4 та 5 означають зацікавленість учнів та їх

готовність до залучення до нових форм та методів, що є більш сучасними, креативними та модернізованими.

Результати анкетування, відображені у діаграмі (рис. 11), трактуємо наступним чином: 55,17% опитаних виявили повну готовність до участі у нових видах діяльності, 24,14% учнів показали свою невпевненість та сумнів щодо чогось нетрадиційного та нового, 20,69% учнів за результатами опитування не виявили готовності та бажання до прийняття нових методів та форм організації роботи на уроці. Однак, отримані показники вважаю вищими за очікувані, оскільки більша частина учнів має бажання спробувати нетрадиційні форми навчання.

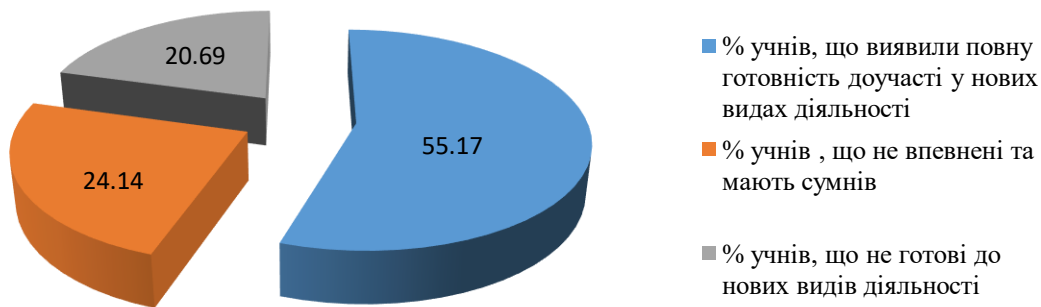

Рис. 11. Результати опитування щодо готовності учнів до нових видів діяльності

З метою правильного вибору можливих способів пошуку інформації для учнів під час роботи над проектом, в межах дослідження було проведено перевірку учнів на загальне знання правил користування комп'ютером.

Рівень комп'ютерної грамотності було перевірено на уроці інформатики. Учням було запропоновано показати свої навички роботи з комп'ютером за наступними критеріями:

- володіння загальними навичками користувача (користування сервісами Microsoft Office Word, Excel, PowerPoint, а також навички роботи у мережі інтернет – вміння користуватися пошуковими системами, працювати у сервісі My Google Classroom та мати навички роботи з основними сервісами Google

Drive);

- володіння комп'ютером на рівні просунутого користувача (самостійне користування сервісами Microsoft Office Word, Excel, PowerPoint, вміння користуватися пошуковими мережами, синтезувати інформацію, отриману з різних джерел, навички роботи з платформами Blogger.com, користування соціальними мережами тощо). Завдання для перевірки були надані вчителем інформатики. Відповідно, перевірка здійснювалася поетапно. Тестування вмінь учнів працювати у редакторі Microsoft Word перевірялося шляхом виконання учнями завдань, спрямованих на редакцію тексту відповідно до заданих параметрів. Під час перевірки навичок учнів до роботи у Microsoft Excel було поставлено задачу побудувати діаграму за певними даними. З метою перевірки навичок учнів у роботі над створенням презентацій за допомогою Microsoft Power Point, учням було запропоновано створити презентацію на одну з тем, даних перед початком тестування. З метою перевірки рівня сформованості учнівських навичок у сфері роботи з мережею Інтернет учням було запропоновано знайти інформацію з теми «Food» та представити основні пункти, синтезувавши інформацію та попередньо підготувавши її до презентації.

За результатами перевірки 79,31% учнів класу показали себе як просунуті користувачі, тоді як лише 20,69% учнів вдовольнилися результатами, що відповідають володінню загальними навичками посереднього користувача. Дані перевірки відображені на діаграмі (рис. 12).

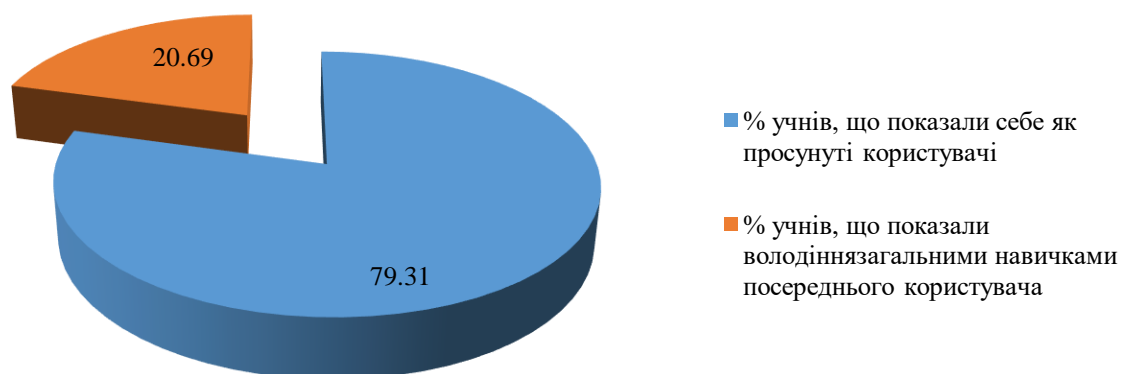

Рис. 12. Результати діагностики комп'ютерної грамотності учнів

Для правильного обрання типу проекту в залежності від кількості учасників (групові або індивідуальні) учням було запропоновано пройти наступний тест на визначення їх умінь працювати в команді:

1. Чи подобається Вам бути в центрі уваги?

Так

Ні

2. Чи здатні Ви легко знайти спільну мову із однолітками?

Так

Ні

3. Чи завжди Ви уважно слухаєте співрозмовника?

Так

Ні

4. Чи можете Ви стверджувати, що є хоча б два предмети, у яких Ви розбираєтесь?

Так

Ні

5. Чи почуваетесь Ви некомфортно, якщо Вашу думкою нехтують?

Так

Ні

6. Чи є у Вас здібності до ораторського мистецтва?

Так

Ні

7. Чи будете Ви продовжувати розмову, якщо тема розмови Вам не відома?

Так

Ні

8. Ви любите більше говорити, ніж слухати?

Так

Ні

9. Чи любите Ви давати поради?

Так

Ні

10. Чи маєте Ви власну думку щодо будь-якого питання?

Так.

Ні.

11. Чи покажете Ви співрозмовнику, що тема розмови Вам не цікава?

Так.

Ні.

Ключ до аналізу результатів наступний: за певну відповідь тесту "Готовність працювати в команді" нараховуються бали. Відповідно, за кожну стверджувальну відповідь («Так») нараховується 5 балів, відповідь «Ні» дорівнює 0 балів.

Результати тесту виділяють 3 рівні, що виявляють як індивідуалістів, так і безпосередніх командних гравців. При можливій кількості балів від 0 до 20 ідентифікуємо особу як індивідуаліста, якому важко дається робота в команді; з результатами від 20 до 40 балів маємо справу з контактною, але замкненою особою; учнів, що набрали від 45 до 55 балів, відносимо до так званих «комунікаторів», або командних гравців.

Результати тесту, відображені у діаграмі (рис. 13), трактуємо наступним чином: 51,72% опитаних виявилися індивідуалістами; 13,79% учнів підтвердили, що мають труднощі у командній роботі та є замкнутими; 34,48% учнів виявилися командними гравцями.

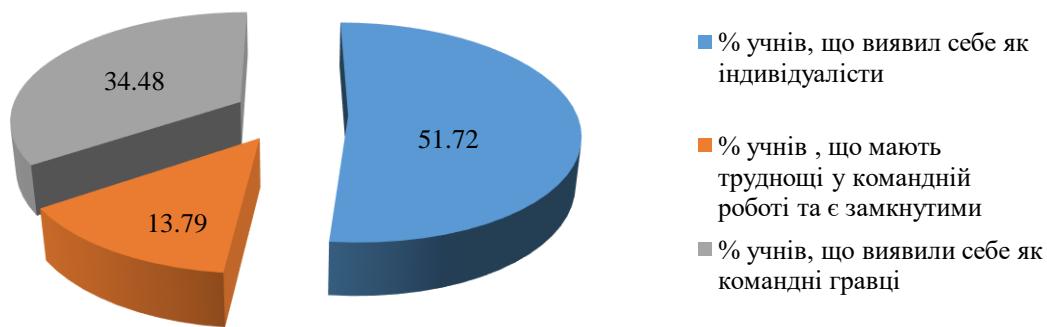

Рис. 13. Діагностика здатності учнів працювати у команді

Проаналізувавши уміння учнів працювати у команді, слід зазначити, що половина учнів (51,72%) виявили готовність до командної роботи. Тому для реалізації методу проектів було обрано таку форму виконання як груповий проект. Учням, які є індивідуалістами, було вирішено запропонувати взяти на себе роль лідера у кожній з груп, поділ на які відбувся по завершенню вхідних тестувань та опитувань.

З метою поділу учнів на групи для виконання проектного дослідження з англійської мови було проведено усне опитування учнів, спрямоване на виявлення їх рівня мовленнєвої компетенції (monological speaking). Так, учням було запропоновано 3 теми на вибір: «Eat Healthy – Stay Physically Wealthy», «Our Planet is Our Mutual Home», «A Man’s Home Is A Man’s Castle». За основу було взято критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з іноземних мов у системі загальної освіти. Відповідно, 24,14% опитаних учнів побудували власні монологічні висловлювання, що відповідали високому рівню (висловлювання були побудовані логічно, в межах обраної теми, учні не допускали поширених граматичних помилок, дотримувалися заданого темпу, не допускали фонетичних помилок); 62,07% учнів показало достатній рівень володіння усним монологічним мовленням (висловлювання були логічними, відповіді на запитання однокласників були своєчасними та у межах висловлювання за обраною темою); 13,79 % опитуваних виявили середній рівень (було побудовано монологічні висловлювання за обраною темою, використано

необхідний лексичний мінімум, допущено невелику кількість граматичних помилок, виправлених самими ж учнями). Наочно результати перевірки мовленнєвої компетенції учнів відображені у діаграмі (рис. 14).

Рис. 14. Перевірка навичок володіння усним мовленням

З метою виявлення мотивації учнів до вивчення іноземних мов із використанням засобів ІКТ та залучення нових форм організації роботи було проведено відповідний дослід. Учнім було показано 2 коротких відео тінейджерів-блогерів (Ромілі Ньюмен, Алессандри Пітерс), у яких дівчата розповідали про свій досвід clean eating. Метою перегляду відео була перевірка мотивації учнів до говоріння, зйомок власного блогу, а також підвищення рівня розмовної англійської. Мотивація учнів до вивчення іноземної мови таким шляхом перевірялася коротким бліц-анкетуванням, складеним без залучення додаткових джерел. Бліц-анкетування з відповідями «так-ні» мало наступний вигляд:

1. Чи подобається вам слідкувати за сучасними блогерами, які є вашими однолітками?

Так

Ні

2. Хотіли б Ви спробувати себе у ролі блогера?

Так

Ні

3. Чи засмучуєтеся Ви у разі невдачі на уроках іноземної мови?

Так

Ні

4. Чи ніяковієте ви, якщо вам треба виступати перед великою аудиторією?

Так

Ні

5. Чи ніяковієте ви перед камерою?

Так

Ні

6. Чи маєте Ви ідею для власного блогу?

Так

Ні

Стверджувальні відповіді оцінювалися у 3 бали, відповіді-заперечення коштували 0 балів. Метою бліц-опитування було перевірити рівень учнівської мотивації та впевненості у собі, коли заходить мова про самореалізацію та представлення себе перед широким загалом. Результати перевірки рівня учнівської мотивації представлені у діаграмі (рис. 15).

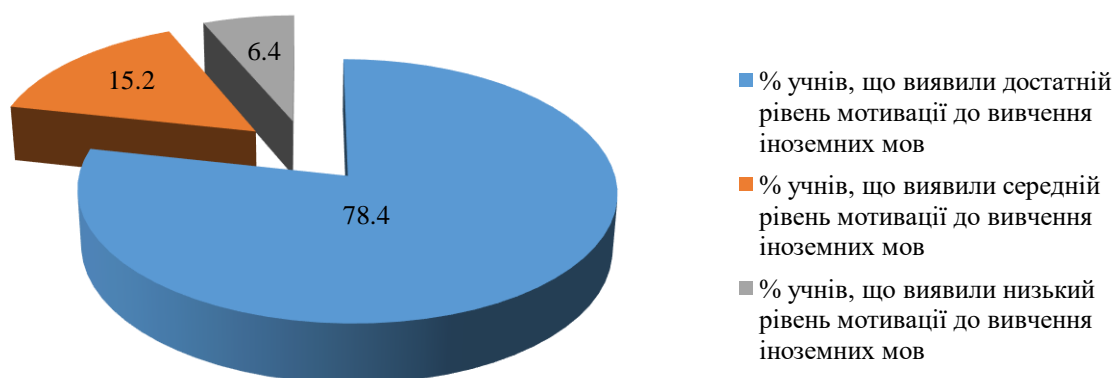

Рис. 15. Діагностика мотивації учнів до вивчення іноземних мов

З неї бачимо, що 78,4% учнівського колективу мають результат, що відповідає достатньому рівню мотивації учня до вивчення іноземних мов(12-18 балів); 15,2 % опитаних показали середній рівень мотивації, набравши від 6 до

9 балів; 6,4%, що набрали від 0 до 3 балів, виявили низький рівень мотивації, спричинений психологічними чинниками та недостатнім рівнем знань з англійської мови.

Важливим на етапі діагностики стала перевірка навичок учнів до самопрезентації. Завдання, поставлене перед учнями 11-А класу, полягало у наступному: зняти короткий відеоролик (до 30 секунд) про себе та представити свою відео-роботу перед учнями класу. Головною метою перевірки стала перевірка навичок учнів до презентації, які включили наступні критерії, розроблені мною безпосередньо для оцінки даного завдання. Критерії відображені на рис 16.

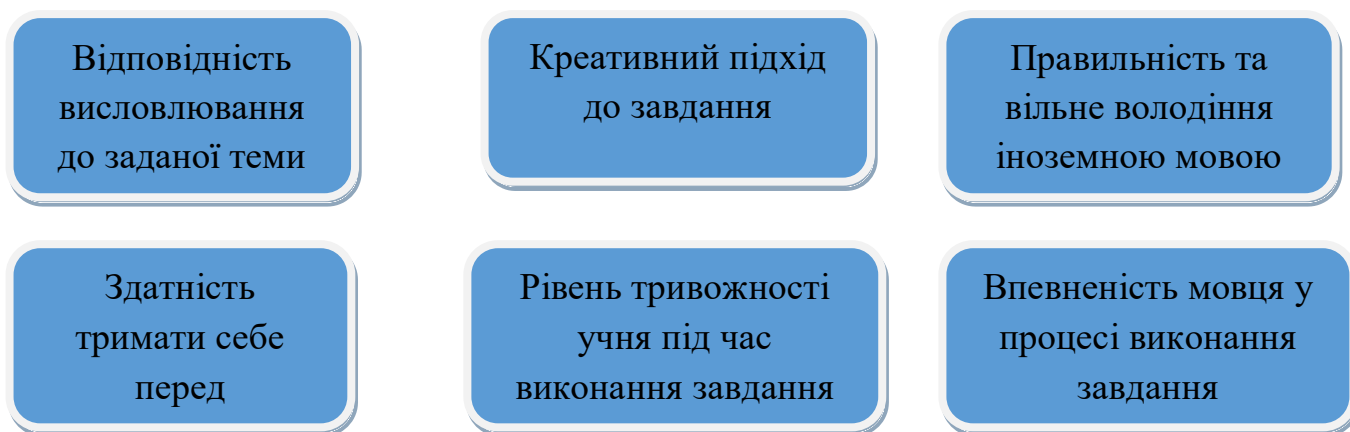

Рис. 16. Критерії оцінювання здатності учнів до презентації

З метою визначення учнівських навичок у різних умовах було виділено такі критерії, які поєднали у собі повторну оцінку різних компетенцій. Більш детально слід зупинитися на другому критерії – рівень тривожності під час говоріння. Вважаю за потрібне наголосити на даному пункті, оскільки кожен виступ оцінюється аудиторією, а не лише вчителем. Окрім того, уміння подолати хвилювання високо ціняться публікою. Так, вище стоятиме спікер, чия доцільна емоційність залишатиметься на належному рівні, не переростаючи у хвилювання.

Окрім того, креативність – ще один критерій, за яким оцінювалися пробні виступи та відео-ролики учнів. Вважаю його запорукою успішної реалізації проектної діяльності та високої якості вихідного продукту.

Перевіривши навички учнів, спрямовані на самореалізацію та представлення себе як особистості, було розроблено типи мовців із урахуванням їх особливостей.

Перший тип – **ораторський**. Основні його характеристики це:

- впевненість та здатність опанувати себе у критичний момент перед великою аудиторією;
- володіння інформацією на високому та достатньому рівнях;
- високий або достатній рівень усного мовлення, що відповідає основним критеріям його оцінки;
- креативність презентації та творчий підхід до самого процесу;

Другий тип – **аналітичний**, визначається наступними особливостями:

- аналіз та синтез інформації як ключовий спосіб роботи з джерелами, виокремлення головного та оформлення його у вигляді доповіді для представлення перед аудиторією;
- достатній або середній рівень володіння усним мовленням;
- невпевненість та важкість в опануванні власних емоцій під час виступу перед аудиторією;
- креативність презентації на середньому та низькому рівні.

Третій тип, що вдалося виділити у процесі вхідної діагностики – **креативний**. Його характерними рисами є наступні:

- творчий та креативний підхід до презентації та процесу роботи над нею.
- середній рівень усного мовлення, що відповідає загальним критеріям оцінювання;
- яскраво виражене хвилювання мовця, що характеризується відсутністю впевненості у собі та неможливістю опанувати себе під час виступу перед аудиторією;
- володіння інформації в межах теми на середньому рівні та можливість відповідати на питання глядачів;

Четвертий тип - **гностичний**. Його можна розпізнати за наступними критеріями:

- володіння інформацією у межах своєї теми на високому рівні, широкий

кругозір, якщо мова йде про відповіді на питання від аудиторії;

- креативність та творчий підхід до презентації проектної роботи;
- повільний темп мовлення, що відповідає основним критеріям вільного володіння мовою, однак середні та низькі показники грамотності мовлення;
- байдужа та беземоційна презентація результатів дослідження, що спричинена у більшості випадків темпераментом мовця та його особистісними характеристиками;

Проаналізувавши попередні відео-ролики учнів та розділивши їх за викладеними вище критеріями, маємо результати, відображені у діаграмі (рис. 17).

Бачимо, що 46,3% учнів відносяться до першого типу; представниками другого типу є 22,4%; 17,42% представляють третій тип за визначеними критеріями; до четвертого типу учнів відносимо 16,93%, що є найнижчим показником.

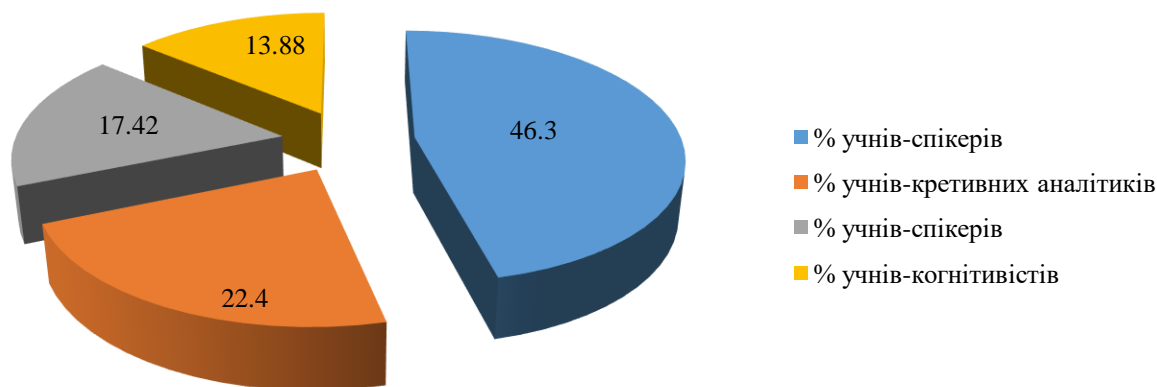

Рис. 17. Визначення учнівських типів за критеріями

Так, можна підбити підсумки першого підготовчого етапу. Було проведено необхідні тестування, опитування та проаналізовано отримані дані. Окрім того, отримавши результати тестувань та підбивши їх підсумки, було обрано тип проекту, над яким працюватимуть учні, а саме – груповий проект. У результаті проведеної вхідної діагностики, що охопила комплекс умінь та навичок учнів, було визначено, що саме робота у групі є одним із рушійних

факторів розвитку тих умінь та навичок, яких бракує гармонійно розвиненій особистості. Проаналізувавши отримані дані, було визначено мету та завдання наступного етапу реалізації проектної діяльності.

2.2 Підготовка до практичної реалізації методу проектів

Другий етап практичної реалізації методу проектів визначається підготовкою до проектної діяльності, вибором тематики проекту та основними практичними завданнями, що сприяють підвищенню рівня учнів у наступних сферах: розвиток усного мовлення, розвиток навичок до презентації результатів роботи (у будь-яких її проявах – усних, писемних тощо), розвиток активного словникового запасу за темою, розвиток стилю та композиції, розвиток учнівських навичок у сфері *blended learning*, про яке йшлося у розділі 1.

Першочерговим завданням роботи на 2 етапі стало ознайомлення учнів з основними характеристиками роботи над проектом. Для цього була складена особлива пам'ятка, яку по завершенню роботи учні мали доповнити своїми правилами чи рекомендаціями, отриманими з власного досвіду (дод. 1).

Далі відбувся розподіл учнів на групи, у яких вони працюватимуть над спільним проектом. Під час поділу учнів на групи було використано результати опитування на рівень їх схильності до роботи в команді, а також їх навички монологічного мовлення та готовність працювати над проектами.

Так, з 29 учнів класу було виділено 6 груп по 4 учні та одна група з 5. Відповідно, керуючись результатами тесту на готовність учнів до роботи над проектами, було обрано двох учнів до кожної групи із високим рівнем зацікавленості новим видом роботи та високим рівнем володіння комунікативними навичками (з метою стимулювання учнів, що є слабшими за визначеними вище критеріями); по одному учню-лідеру, які очолили кожен з груп та по одному учню з низьким/середнім/достатнім рівнями за кожним з протестованих критеріїв.

Так, на другому етапі, після розподілу учнів на групи, у яких вони мають працювати над дослідженням, їм було запропоновано перегляд відео, пов'язаних із роботою в команді. Учні ознайомилися із відео-зверненнями учасників TED Talks, спрямованими на ознайомлення та засвоєння основних

принципів роботи у команді. Окрім того, командам було запропоновано пройти перше спільне міні-випробування, представлене у відео «Build a Tower – Build a Team». Задача під назвою «Marshmallow Challenge» мала на меті об'єднання у команди по 4 учасники. Завдання учасників наступне: маючи 20 макаронних паличок, один метр клейкої стрічки, 1 метр мотузки та 1 зефір, побудувати башню, на верхівці якої триматиметься зефір. Задача здається простою, але вона вимагає злагодженої та швидкої роботи учасників команди між собою, оскільки вони обмежені у часі, мають конкурентні команди, а також повинні виконати завдання шляхом спільної взаємодії без спілкування.

Спробувавши виконати аналогічне завдання, учасники кожної з команд відчували справжню єдність за умови існування спільної мети. Робота вдалася не всім групам, оскільки порозумітися без слів для окремих учасників було досить важко. Проте учні виконали завдання з ентузіазмом та високим рівнем мотивації до перемоги.

Окрім того, було проведено роботу з учнями на тему лідерства.. Учасникам команд було представлено відео від учасника TED Talks Саймона Сайнека на тему «Why Good Leaders Make You Feel Safe», у якому він детально розкрив портрет справжнього лідера, а також наголосив на важливості довіри до лідера від членів команди та довірі лідера до тих, з ким він працює. Це питання є особливо актуальним для учнів не лише для виконання обраного дослідження, але і для учнів як для майбутніх студентів, співпрацівників та лідерів. Після перегляду відео учні приймали активну участь в обговоренні теми, а також ділилися власними думками та враженням, що сформувалися у процесі розгляду даної теми. Загалом, це стало важливим кроком на шляху до реалізації методу проектної діяльності, оскільки учасниками було визначено риси лідера та необхідність лідера у команді.

Виходячи з мети проектної діяльності – залучення засобів ІКТ до роботи над проектом, мною було запропоновано створення власного блогу на задану тематику на платформі Blogger. com як вихідного продукту проекту.

Важливим у створенні блогу є наступні моменти:
- обрання тематики та способу оформлення блогу;

- вивчення правил ведення блогу: стилістика, композиція блогу, активна лексика, що використовується, правила презентації продукту(відео, текстів) для читачів блогу;
- робота з блогом, що передбачає засвоєння основних кроків зі створення сторінки, її заповнення та редагування (що передбачає роботу з комп'ютером, мережею Інтернет, тобто, використання ІКТ для виконання проекту).

Першим кроком стала реєстрація учнів у мережі Google для приєднання до Google Classroom – додатку від Google, що дає можливість отримувати домашні завдання через мережу Інтернет, виконувати їх та здавати у режимі онлайн. Реєстрація та опанування навичками роботи відбувалися на уроці англійської мови та зайняли 15 хвилин, оскільки більшість учнів уже мали практику роботи у подібних кабінетах та з легкістю приєдналися до створеного мною попередньо кабінету.

Наступним, не менш важливим, стало обрання тематики дослідження. Учням було запропоновано 7 запитань, об'єднаних спільною темою “Food”, з яких вони мали обрати одне та дати відповідь спільними командними зусиллями. Учні працювали за наступною схемою (рис. 18).

Рис. 18. Схема роботи у процесі розвитку навичок усного мовлення

- Перелік питань був представлений наступними:
- Do you prefer to eat healthy and keep fit or fast-food prevails in your life?
 - What is your attitude towards vegetarians and their way of life?
 - Food safety – what does it mean?
 - What’s wrong with what we eat?
 - Can home cooking change the world?
 - Unusual food: can food stay healthy?

- The phenomenon of the freshman: what does it mean and how to avoid that?
- Eat healthy – stay physically and mentally wealthy?

Підготовка учнів до відповіді на отримані запитання мала проходити поетапно. Перш за все передбачався збір інформації. За це у кожній групі відповідав дослідник. Його мета полягала у зборі інформації з теми за допомогою джерел та ресурсів, розміщених у мережі Інтернет. Однак, головна умова пошуку інформації – її достовірність та сучасність. Методична доцільність визначається спрямованістю на розвиток вміння опрацьовувати поданий матеріал, розвивати навички таких типів читання як scanning, skimming з метою виділення основної інформації та подальшої її обробки.

Після збору інформації слідує її аналіз та опрацювання. З цією метою у кожній групі було призначено аналітика – учня, відповідального за обробку отриманої та запропонованої дослідником інформації та її опрацювання з метою подальшого представлення.

Після опрацювання за роботу береться учень, якому відведена роль коректувальника. Це відповідальна робота, оскільки текст, отриманий після правок, відправляється до спікера та презентується широкому загалу. Таким чином, головна задача коректувальника – підігнати текст під один стиль та відкоригувати його композиційно. Учень, призначений, коректувальником, повинен володіти високим рівнем писемного мовлення, відчуттям стилю, активним словниковим запасом у межах обраної теми та правильно писати.

Після обробки тексту за роботу береться спікер – учень з високим рівнем усного мовлення, чия задача – представити результати дослідження широкому загалу.

Оскільки проектна діяльність передбачає командну роботу, кожен з членів групи розвивається лише у заданій сфері (дослідник, аналітик, коригувальник та спікер), це є методично недоцільним. Тому одна із умов роботи над проектом – зміна ролей. Кожен тиждень учасники групи мають мінятися ролями для того, щоб розвиток їх навичок та компетенцій відбувався рівномірно.

Для кожного етапу роботи над проектом важливим є спосіб

відпрацювання мовних аспектів, що допомагають удосконалити існуючі навички та зосередитися не лише на вже відомому, але і новому об'ємі матеріалу. Тому учням було запропоновано ознайомитися із таблицею зв'язних слів та словосполучень, рекомендованих до використання у власних усних та письмових висловлюваннях (Дод. Б).

Практична реалізація методу проєктів розпочалася із визначення формату блогу та презентаційної підсумкової роботи. Так, перед початком роботи було визначено основні умови, актуальні для кожної групи. Кожен тиждень група учнів мала працювати у межах обраної теми і звітувати про результати роботи на сторінках свого блогу у мережі у вигляді надрукованого посту (пост (англ. «post» - допис на сторінках блогу, який висвітлює певну проблему та публікується для читачів із подальшим його обговоренням). Перевірка та аналіз робіт відбувалися щопонеділка на уроках англійської. Терміни викладення щотижневого контрольного посту спливали кожної неділі о 17.00.

Відповідно, було обрано тематику блогів, яка представлена наступними темами:

- 1) We are what we eat.
- 2) The phenomenon of the freshman: what does it mean and how to avoid that?
- 3) Vegetarian and their lifestyle.
- 4) Can home cooking change the world?

Окрім контролю з боку вчителя було залучено учнівський контроль. Так, реалізація даного методу контролю результатів відбувалася наступним чином: учні мали не лише займатися своїм блогом, а й переглядати блог інших груп, щоб на підбитті щотижневих підсумків мати змогу обговорити, розглянути переваги і недоліки кожного посту. Учням було запропоновано оцінювати роботу своїх однокласників у спеціально створеному Assessment Chart (Дод. 3).

Оскільки темою проєктного дослідження було обрано тему «Food», кожна група обрала свою підтему, що відповідала формулюванню запитань, зазначених вище. Проте починати роботу над дослідженням, не отримавши практичного підґрунтя, було недоцільним.

Перш ніж розпочати роботу, було проаналізовано тінейджерські

англомовні блоги Алессандри Піттерс та Ромелі Ньюмен про їжу: тематика (healthy food, fast-food, cooking as a chef etc.), напрями (vegetarians, eating raw food, healthy food vs. Mum's meals, student's ration), стиль (informal), особливості композиції, активна лексика. Для подальшого аналізу блогів учням було запропоновано наступні критерії:

- 1) активна лексика, яку використовує блогер у власних висловлюваннях (аббревіатури, скорочення, сленг);
- 2) структура висловлювання (початок – основні ідеї – аргументація представлених ідей – висновки);
- 3) переконливість та зосередженість мовця на темі висловлювання;
- 4) темп мовлення, логічні паузи, емоційне забарвлення та настрої мовця;
- 5) креативність презентації.

Безпосередньо учнями було визначено ряд помилок, яких їм слід уникати власних висловлюваннях, а також зазначено основні аспекти, які слід урахувати при підготовці та у практичній реалізації завдання.

Для розвитку кожної з вищезазначених компетенцій було розроблено вправи, що допомогли б учням в успішній реалізації вихідного продукту проектної діяльності. Зразки вправ, їх методична доцільність та рекомендації для вчителя щодо виконання роботи над проектом представлені нижче.

Приклад

1

Вправи на вивчення та закріплення лексичного матеріалу за темою „Food“.

Вправа 1

Internet English is famous for its text speak (language of chat), especially among teenagers. You get cards with slang expressions and their full equivalents. Your task is to match them and to find out what do they mean.

a) IRL	laughing out loud
--------	-------------------

b)PPL	To be honest
c)TL; DR	In real life
d)NVM	In my humble opinion
e)TBH	too long; didn't read
f)IMHO	Oh my God
g)LOL	As far as I know
h)FAQ	By the way
i)AMA	Never mind
j)OMG	Ask me anything
k)AFAIK	Frequently asked questions
l)BTW	People

Key: 1-g; 2-e; 3-a; 4-f; 5-c;6-j;7-k;8-l;9-d;10-l;11-h;12-b.

Вправа 2

For colorful and “delicious” speech you should be aware of some interesting, simple and useful idioms. Here is the list of some of them. Your task is to find their definitions and then to explain where we can use this or that idiom.

After the task is completed, use 2-3 idioms in your own sentences to illustrate their meaning.

a) Top banana	1 to be involved in or have influence over a lot of different activities or enterprises.
b) A bitter pill (to swallow)	2 to become extremely angry or excited
c) A finger in every pie	3 to earn a living
d) To bite off more than one can chew	4 the most powerful or important person in a group or organization.
e) To bring home the bacon	5 to be too busy.
f) Food for thought	6 something that is very unpleasant but must be accepted.
g) To have a lot/enough on one's plate	7 something worth seriously thinking about or considering.
h) To go bananas	8 to try to do something that is too big or difficult to do.

Key: a-4, b-6, c-1, d – 8, e – 3, f – 7, g – 5, h – 2.

Вправа 3

Food industry is full of phrasal verbs which sound more pleasant and are widely used. You get a list of some of these words. Your task is to match each phrasal verb and its definition with examples. After the task will be completed make up short dialogues with your partner using the words from the task.

1. Bolt down	a) To order delivered food	A I prefer to eat out rather than to cook a meal.
2. Pig out	b) To produce or prepare (a meal) very quickly	B You are always pigging out and then complaining about problems with digestion.
3. Eat out	c) To unwillingly eat only a small amount of food because you are feeling sick	C Mary was ill and picked at the food Granny had cooked for her.
4. Order in	d) To swallow the food greedily	D Jack cut out cooking when he got divorced with his wife.
5. Whip up	e) To stop doing something	E Mary has many things to do, that's why she usually orders dinner in.
6. Cut out	f) To eat a lot	F He ate up everything that was on the table.
7. Eat up	g) To eat in a restaurant/café	G When I don't have enough time in the morning, I whip my food

		up.
8.Pick at	h)To eat all the food you have been given; to eat until everything is finished	H The boy was so hungry, that in 5 minutes he bolted the food down.

Key: 1 – d – H; 2 – f – B ; 3 – g – A; 4 – a – E; 5 – b – G; 6 – e – D; 7 – h – F; 8-c-C.

Вправа 4

The next task is for making your speech more vivid. You get 8 sentences with gaps and list of phrasal verbs that are missing. Your task is to fill in the gaps with words given. After you complete the task, be ready to answer my questions.

Susan only has 15 minutes to eat lunch so she _____ really fast.	eat out
Toni loves cooking so every day he _____ a delicious supper for his wife and kids.	Order in
Jamie had been on a diet all week, so during the weekend he _____ on fast food.	picked at
When I don't want to cook, my boyfriend and I _____ at a restaurant.	pigged out
Matt_____. I don't want you to leave out broccoli again, it's good	whips up

for you.	
This _____ afternoon Andy _____ his food, because he was feeling sick and could hardly keep anything down.	cut out
After preparing the dough I _____ the cookies using cutter of different shapes.	eat up
I don't want to cook this afternoon. So, lets' _____ a restaurant.	bolts it down

Key: 1 – bolts it down; 2- whips up; 3 – pigged out; 4 – eat out; 5 – eat up; 6 – picked at; 7 – cut out; 8 – order in.

Part

II

Now you are going to answer the questions using your active vocabulary (phrasal verbs). The questions are as follows:

1. What is your attitude towards eating out? How often do you eat out? Do you prefer eating out with your family or with friends?
2. Do you think, that bolting down is a harmful habit? Why? Prove your answer with arguments.
3. How often do you use the service that lets you order in different food? Do you prefer to order in or to cook on your own? Why?
4. How often do you promise to cut down some of your habits that don't let you move on? Do you keep your promise?
5. What is your attitude towards people who are eating up?
6. How to avoid situations where you should avoid picking at?

7. How often do you whip up? Do you think that this is the process during which you can't cook healthy food? Explain your point of view.
8. Do you agree that pigging out has some psychological background? Explain your point of view. Give a reasonable answer.

Вправа 5

All of you will enter different universities this year and many of you will live in dormitories. This means your full independence and freedom of choice, especially in what you eat. Here are some tips from experienced students, but not all of them are useful. Your task is to divide them into 2 columns – those of useful and harmful habits. After the task is completed, we'll check it and do the next part of it. Be careful, there are a lot of examples of delicious food. Your task is to define whether it is healthy or not and provide students with possible solutions of their problem or to expand the positive points if such exist.

Student

1

Hello, everyone, I'm Sam, I'm a third-year student. During the beginning of the study I gained 5 kilos. The greatest reason for it was my ration. I couldn't manage to cook something for breakfast, that's why I bought some **sandwiches and Cola** to have some **snack** before the classes started. During weekends we could buy some **beer** with **chips** or other **snacks full of salt and seasonings**. When I came home to visit my parents after the 1 semester at college, my Mum was greatly surprised and sent me to the **nutritionist**.

Student 2

Hello everyone, I'm Helen. I'm finishing my second year of studying and want to share my experience **of balanced diet**. After I entered the university, I had to move to the campus and to stay on my own. My first vital problem was cooking. Before entering the university I got used **to eat healthy**, but I had enough time to cook when I was at school. The 1 year of studying was difficult for me but I've managed to combine successful attending of classes with my **balanced nutrition**. I brought **nuts**

for lunch, ate **a lot of fruits** during the day. Sometimes I let me to go to the Italian restaurant and to eat a **pizza**, but then I followed my **healthy diet** that helped me to **control** **my** **weight**.

Student 3

Hi, my name's Rachel. I'm the 3-year student. My greatest problem at the university is my nutrition. I don't have enough time to cook, that's why it is much easier for me, to go to the café and **eat pasta** or some **pancakes** during the break. I like to drink coffee with **donuts full of jam or cream**. I can't leave without **sugar**. It's everywhere: I put it into my tea, **eat sweets** when my brain needs it. My mum says that I've gained a lot during this 3 years. But I believe that it's OK, because I fulfill all the needs of my organism.

Student 4

Hello, my name is Max, I'm 2-year student. My experience with food during the 1 year of studying wasn't successful. At first, when I came to the city and started to cook on my own, it was **almost fastfood. Noodles, pizza, no useful fats, only fast carbohydrates**. That's why I've put on weight and even was taken to the hospital **with indigestion**. My doctor advised me to lose weight **and to control my nutrition**. Since that time in **my ration** appeared **slow carbohydrates, proteins and useful fats**. I started to eat more different **porridges**, learned how to cook **meat** and **fish** and fulfill my ration with all necessary vitamins that I found in **fruits and vegetables**. Now I can say that **my nutrition** is healthy and helps me to keep fit.

Students are supposed to group harmful and useful eating habits in 2 columns. They are divided into 2 groups according to the columns and check answers. After this part of the task is done, we'll move to the second part of it.

b) Imagine that you are nutritionist. Your task is to complete 5 rules of balanced nutrition that will be easy to follow by students. You have to complete it in groups of 4 (according to those groups in which students are working on the project). The best tips will be posted in your blogs!

Вище було представлено зразки вправ, виконаних під час підготовки до роботи над проектом. Усі вони спрямовані на розширення активного словникового запасу у загальній тематиці та передбачали використання вивчених слів та словосполучень у роботі над блогом – вихідним продуктом проектної діяльності. Так, ці вправи було виконано у класі на уроках англійської мови. Однак для тестування моделі навчання Blended Learning учні отримали 3 подібних завдання на порталі Google Classroom. Це була практика використання засобів ІКТ у підготовці до роботи над проектом.

Вважаю за потрібне детальніше зупинитися на методичній доцільності поданих вище вправ та ефективності їх проведення.

Поповненню словникового запасу учнів новими ідіомами, виразами та лексикою, пов'язаною із тематикою проектів сприяли вправи різних типів. Одна з них – розшифрування молодіжного інтернет-сленгу. Методична доцільність такої вправи полягає у підготовці учнів реагувати на коментарі читачів блогу, у яких часто використовуються запропоновані скорочення. Молодіжний інтернет-сленг – один із аспектів роботи над блогом, який не можна залишити в стороні. Таким чином учні вчать розпізнавати найпоширеніші скорочення, слова та словосполучення, сленг, лексику, пов'язану загальною тематикою, а також вживати їх у своєму мовленні, оскільки це збагачує їхні знання сучасного варіанту англійської мови, максимально наближеного формату спілкування у соціальних мережах.

У вправі 2 представлено ідіоми та вирази, пов'язані з їжею, що використовуються у повсякденному вжитку. Доцільність даної вправи полягає у збагаченні учнівського словникового запасу сталими виразами, що додають не лише певного забарвлення у їхньому мовленні, але й сприяють кращому розумінню носіїв мови, для яких використання ідіом у своїх висловлюваннях є звичною справою.

Завдання вправи 3 спрямовані на збільшення запасу фразових дієслів. Вважаю за потрібне наголосити на необхідності використання подібних мовних зворотів у повсякденному спілкуванні. Методична доцільність внесення до словникового запасу учнів фразових дієслів полягає у збагаченні мовлення,

урізноманітненні та емоційному забарвленні мови. Друга частина вправи 3 (побудова та представлення діалогу із запропонованими словами) спрямована на закріплення опрацьованих фразових дієслів та їхнє вдале використання в усному мовленні. Окрім того, нові отримані знання стануть невід'омою частиною словникового запасу учнів з даної теми.

Вправа 4 – заповнення пропусків вивченими фразовими дієсловами допомагає закріпити вивчений матеріал та практикувати його використання у ситуативному вжитку. З метою підвищення рівня відповідальності учнів було обрано такий метод перевірки завдання як обмін та перевірка у парах. Це допомогло підняти рівень уваги учнів та зосередити увагу на прогалинах учнів у сфері словникового активного словникового запасу.

Виконання вправи 5 сприяло не лише підвищенню рівня учнівської самосвідомості щодо важливості здорового харчування, а й перевірці вмінь учнів злагоджено працювати у команді та приймати ідеї кожного з її учасників (частина 2 вправи 5).

Так, тексти, запропоновані учням, містили нову активну лексику з теми, що відповідала нормам корисного харчування. Це сприяло поповненню словникового запасу учнів, що дозволить їм користуватися новим лексичним мінімумом не лише у межах даного проекту, але й потім, описуючи свій досвід тощо.

Комплекс вправ, спрямований на поповнення словникового запасу, використання нового лексичного мінімуму є необхідним елементом під час підготовки роботи до проекту за заданою тематикою, оскільки дає можливість не лише повторити класичний лексичний мінімум за темою, але й збагатити його. Мета цього полягає у подальшому використанні лексики, запропонованої на даному етапі роботи, щоб зробити мовлення учнів більш сучасним та наближеним до розмовної англійської.

Слід також наголосити на проміжних результатах роботи над лексикою обраної теми. Так, беручи до уваги такі критерії як вимова, написання, використання лексики в усному мовленні та рівень активності учнів, отримуємо результати, відображені у діаграмі (рис. 19).

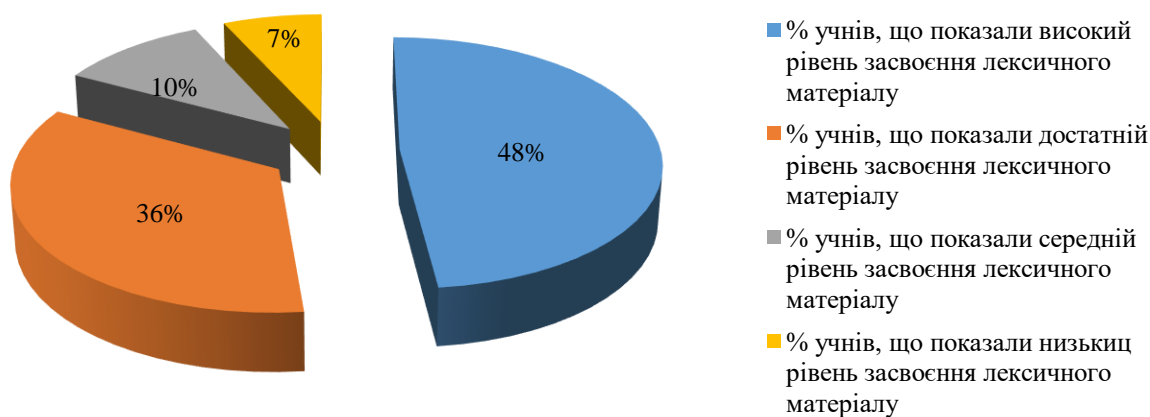

Рис. 19. Діагностика проміжних результатів засвоєння учнями нового лексичного матеріалу

Розглядаючи блог як кінцевий результат роботи учнів над проектом, спершу слід визначити саме поняття блогу. Отже, **блог** ([англ. blog](#), від *web log* — «мережевий журнал чи щоденник подій») — це [веб-сайт](#), головний зміст якого — записи, зображення чи [мультимедіа](#), що регулярно додаються. Для блогів характерні короткі записи тимчасової значущості.

При обранні блогу як вихідного продукту проектної діяльності стояла задача не лише збагатити учнівські знання у лексичній сфері, але й навчити оформлювати блог, використовуючи, відповідно, композиційні його особливості та стилістичне забарвлення. З цією метою учнями було виконано вправи, що спрямовувалися на розвиток правил композиційного оформлення тексту, а також відповідність стилю висловлювання до його вимог.

Так, першим етапом стало вивчення учнями загальних правил оформлення текстів блогу. Для цього їм було представлено власні, розроблені мною попередньо, критерії до текстів, що мають бути розміщені у блозі. Характерні особливості ведення блогу представлені у вигляді пам'ятки для учнів.

Першим кроком стало опрацювання пам'ятки щодо того, яким має бути текст блогу. Для більшості учнів написання текстів для блогу стало новим досвідом. Тому перш ніж приступати до текстового оформлення власного блогу, учням був запропонований ряд вправ, спрямований на розвиток писемного мовлення за обраною тематикою.

Методична доцільність запропонованих нижче вправ полягає у підготовці учнів до оформлення власних текстів відповідно до вимог блогу. Окрім того, це одна з можливостей випробувати себе у ролі журналіста та вирішити для себе питання профорієнтації, що є особливо актуальним для учнів випускного класу.

Комплекс вправ, що представлені нижче, спрямований на розвиток навичок до правильного komponування та композиційного оформлення текстів, а також на правильне стилістичне оформлення текстів із урахуванням стилю та мети допису.

Вправа

1

There are some peculiarities of formal and informal style. Now you get the characteristic features of formal and informal styles. Your task is to define whether the sentence is formal or informal.

Put an F for formal and an I for informal language. Give reasons.

1 I thought I'd drop you a line to let you know	11 Currently I am working at
2 I am writing to inquire about	12 I feel I must protest about
3 I would appreciate an early reply.	13 Why don't you come to dinner
4 Why not pop up here to see us?	14 I'd love to see you again.
5 Do get in touch.	15 Thanks for the invitation.
6 Well, I think that's all for now.	16 Please indicate whether you will be able
7 I am sorry to inform you that	17 Your presence is required at
8 I am writing in connection with	18 I look forward to
9 I hope the matter will receive your prompt	19 I'm looking forward to
10 I've been meaning to write to you for ages.	20 Drop by for coffee sometime

Keys:

1. I 4. I 7. F 10. I 13. I 16. F 19. I
2. F 5. I 8. F 11. F 14. I 17. F 20. I
3. F 6. I 9. F 12. F 15. I 18. F

Вправа 2

As you can see, there are some peculiarities of both formal and informal styles. Your next task is to define the peculiarities of both texts and to complete the following task.

2 Read the two models and find out which model:

- 1 uses an impersonal style
- 2 includes only facts
- 3 omits pronouns

- 4 uses examples of the passive voice
- 5 is an example of colloquial English
- 6 includes advanced vocabulary

- 7 uses short forms
- 8 contains literary devices
- 9 uses short, zappy style

MODEL 1

Dear Ms Johnson,

I am writing in response to your request for advice on choosing a career.

The nursing profession is both enjoyable and rewarding, however there are also negative aspects that have to be considered. Most importantly a life long commitment of very hard work is required. A nurse must be prepared to work long hours, often under stressful conditions. You are encouraged to pursue a career in nursing if it interests you, but consideration of other options is also recommended. Microbiology, for example, is a profession within the medical field which can be equally rewarding, yet less stressful than nursing.

I hope you find this information useful. Please contact me upon reaching a decision.

Yours sincerely,
Alice White

MODEL 2

Dear Tracy,

Just got your letter and sat down straight away to tell you what I think.

You know I've been a nurse for years and it's been fun, but sometimes I wish I'd taken an easier road. Nursing is like being a mother: you work long hours, you worry about people all the time, and nobody ever says thank you. If you want to be a nurse, go for it, but think about it first. Why don't you study microbiology? It's interesting and you don't have to work 24 hours a day and come home every night with a pounding headache from the stress.

Hope I've been helpfull Let me know what you decide.

Love,
Jennifer

Keys:

1. Model 1	4. Model 1	7. Model 2
2. Model 1	5. Model 2	8. Model 2
3. Model 2	6. Model 1	9. Model 2

(Матеріали вправ за підручником Mission 1)

Вправа 3

You get a text that is written in formal style. Your task is to define stylistic peculiarities of the text both grammatical and lexical and to underline them. The text is given below.

*The profession of chef is both enjoying and rewarding, **however** there are also negative aspects **that have to be considered**. Most importantly a lifelong commitment of very hard work **is required**. A chef **must be prepared** to work for long hours, often under stressful conditions. **You are encouraged** to pursue a career of chef if it interests you, but consideration of other options **is also recommended**. But the person who is greatly depending on some positive aspects of this profession **should be required** in this field at a high level.*

Вправа

4

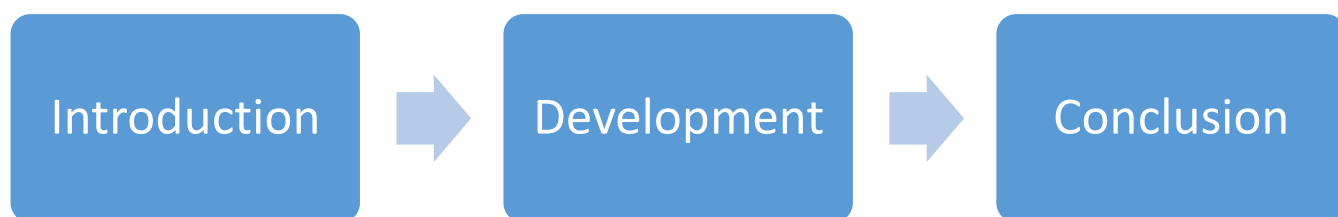
The text of exercise 3 is written in the formal style. You coped with previous tasks and defined the peculiarities of formal style. Now your task is to re-write the

text from exercise 3 from formal into informal style using its main components and linking devices given in the box below.

As far as I can see; In my opinion; From my point of view; Judging from my personal experience; I strongly believe that

Вправа 5

Composition features of the text in the blog are also important. The task given below will help us to define them and to practice in developing compositional skills in writing. You have an example of composition of the article for the blog below.

This line illustrates the main components of the text. Your task is to think over the topics of your research and to write the 1st sentence of the introduction, the 1st sentence in the main body and the 1st sentence in the conclusion. You can work in pairs or groups of 4 as you are working on the survey.

Вправа 6

The text of the blog is the result of your own surveys and researches. Here is some useful language that you can use for your reports. But the sentences are jumbled. Match the groups of phrases with those headings they refer to.

The headings

Useful language

a) Introduction	1) Many people consider; Some people argue/ believe/ claim;
b) Generalizing	2) In conclusion; On the whole; All things considered; To sum up;
c) Referring to a fact	3) As requested; It was written; The purpose of this survey was...
d) Introducing other people's opinion	4) As a rule; In general; In fact; In practice; As a general rule;
e) Concluding/ summarizing	5) The fact is that; Generally; As one can expect etc.

Keys: a – 3; b – 5; c – 4; d – 1; e – 2.

Вправа 7

You are given the first and the last paragraphs of the text. Match the 1 and the last paragraphs. Identify what is the text they start and finish is about.

Match the beginnings with the endings and say which are formal and which are informal. Then, identify the type of letter. e.g. letter of complaint, letter of invitation etc. Finally, list appropriate language for each type of letter.

BEGINNINGS	ENDINGS
1 I am writing to apply for the post advertised in yesterday's Independent. I have four years of experience as a graphic artist as well as a degree in Fine Arts, and believe I am the perfect candidate for the position.	A I am enclosing a curriculum vitae together with two references. Please do not hesitate to contact me if you require any further information.
2 I am writing to you about last Sunday's dinner. I would like to apologise for my inappropriate remarks.	B Please write soon and tell me your news.
3 Hi! I haven't heard from you for ages. What have you been up to recently?	C We'd love to see you again. Please call and let us know if you can make it.
4 Congratulations on your marriage. I was so happy when I heard that you and Peter had got married.	D Please accept my sincere apology and let me reiterate my deep regret for my comments.
5 I'm writing to you from my summer cottage on the lake. I'd love it if you could come and spend the weekend with us.	E I look forward to seeing you. Please let me know if the dinner party will be formal so that I can dress accordingly.
6 I appreciate the invitation to the opening of your art gallery. I am afraid I am unable to attend due to prior commitments.	F I'd love to see the wedding photos. See you soon.
7 I received your letter concerning the property which you have recently inherited. I believe the best course of action is to contact an estate agent.	G I trust you will accept this advice. I am also including the name and address of a reputable real estate office which can help you.
8 I was delighted to receive your letter. I would be honoured to attend your dinner party on the 28th May.	H I am sorry to miss the opportunity of meeting the artists, but I hope I can view their work at the gallery soon.

Keys: 1 – C; 2 – F; 3 – E; 4 – A; 5 – D; 6 – B.

Вправа 8

In this task you are given boxes with key phrases which you are supposed to use in order to expand them in text which could be posted in the blog. Topics for your texts are given in bold.

A) Healthy nutrition

Boring; healthy pancakes; delicious; balanced diet; to try; to taste; to take a risk

B) French fries VS Mum's meals

To finish school; vital problem; mum's pancakes; tasty snacks; French fries; to substitute; pleasure.

C) Food safety

Headings; safety; food; modern and fashionable; to connect; to avoid; to be in danger

D) Home cooking saves the world

A magazine; to cook on my own; to change the world; possibility; to connect; to decide for yourself; balanced food.

E) How vegetarian can change the world?

To be easy; friend; vegetarian; to lose somebody; to take an advantage; to lose personality; to bring harm.

F) We are what we eat

To stay healthy; to eat in a hurry; harmful; to bring problems; hustle and bustle; junk food; organic food; an impact.

You are a creative writer who is famous for his/her headings appealing to people's mind. But today you decide to change the format. Your task is to write the conclusion to your article. It must sound as convincing and interesting as it could sound.

Use the sharpest arguments you've ever used. Make your audience follow you.

Представлені вище вправи зосереджені на розвитку навичок писемного мовлення. Вважаю за потрібне розглянути детально методичну доцільність кожної представленої вище вправи.

Так, перша вправа орієнтована на ознайомлення учнів із особливостями офіційного та неофіційного стилів мовлення. Вона дає можливість розвитку логічного мислення та застосування уже існуючих знань на практиці.

Вправ 2,3 дають учням можливість пересвідчитися практично в особливостях офіційного стилю, а також перевірити правильність виконання попереднього завдання, визначити особливості неформального стилю письма в англійській мові та правила їх застосування у власних письмових висловлюваннях.

Вправа 4 спрямована на використання навичок та знань, здобутих при виконанні попереднього завдання. Робота з текстом спрямована на практичне примінення навичок учнів, що пов'язані із перетворенням тексту за стилями.

Вправа 5 знайомить учнів із структурою побудови власне тексту блогу, а також спрямовує їхні навички на практичну реалізацію та застосування у безпосередній підготовці до написання роботи.

Вправа 6 дає учням змогу ознайомитися із ключовими фразами, що використовуються при роботі над написанням тексту. Так, представлені у вправі 5 вставні слова та словосполучення, дають змогу учням практикуватися в основних умовах їхнього використання та зосередитися на тому, які з поданих прикладів вони можуть використати у своїх дописах.

Завдання вправи 7 представлене у вигляді поданої назви допису та ключових слів, які мають скласти основу письмового завдання учнів. Завдання такого виду дають можливість отримати безпосередню практику у сфері

розуміння, якого вигляду має набути початок та кінець роботи, а також дає своєрідну основу для написання власного тексту. Окрім того, у якості домашнього завдання, представленого на Google Classroom, учні мають заповнити основну частину (між початком та кінцем), щоб вийшов зв'язний текст роботи.

Вправа 8 представлена у вигляді подібного попередньому завданням. Головна мета учнів – написати повноцінну основну частину роботи, але вона не повинна мати кінцівку. Таке практичне завдання дозволяє розвинути почуття стилю, з яким учні мають працювати під час реалізації вихідного продукту проекту, а також розвинути свої навички у використанні розглянутих раніше *linking phrases* та залучити активний словниковий запас з теми.

Вправа 9 є подібною до попередніх двох завдань, оскільки вимагає від учнів написання кінцівки тексту з максимально гострим та вимагаючим відповіді закінченням. Розвиток такого навичку дозволить учням бути максимально переконливим у своїх письмових висловлюваннях та навчить їх основам писемного мовлення, як того вимагає шкільна програма. До того ж, використання такого комплексу вправ допоможе учням перевірити свої сили у ролі дослідника, блогера та вдосконалити свої знання з іноземної мови.

Відповідно, на даному етапі підготовки до виконання проекту учні показали результати, що відображені у діаграмі (рис. 20).

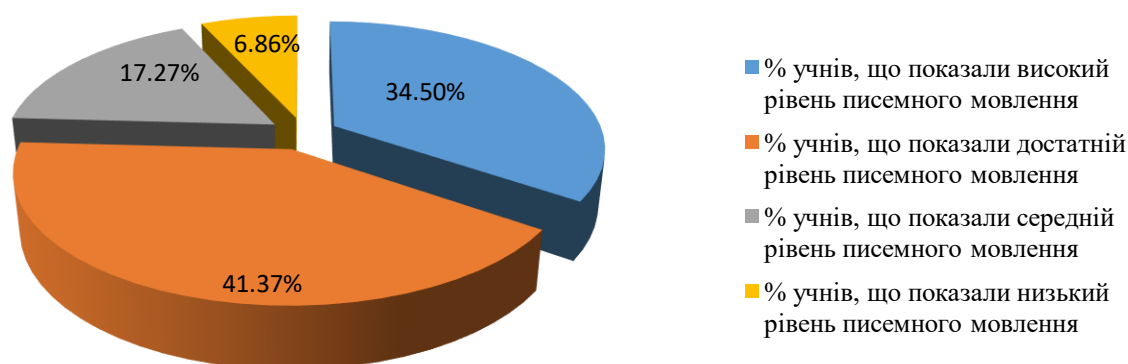

Рис. 20 Діагностика результатів писемного мовлення учнів

Таким чином, можемо бачити, що рівень писемного мовлення учнів дещо нижчий за проміжний рівень засвоєння лексичного матеріалу. Причиною цього вбачаю ряд наступних чинників, визначених у процесі спостереження за роботою учнів під час безпосереднього виконання ними вправ, поданих на розвиток писемного мовлення:

- 1) недостатній рівень розвитку писемного мовлення учнів;
- 2) низький рівень мотивації учнів до розвитку писемного мовлення;
- 3) зовнішні чинники: шум, неуважність, відволікання від основних задач.

Наступним стала підготовка учнів до презентації результатів роботи. Важливим етапом у підготовці до презентацій стало виконання учнями усних завдань, спрямованих на розвиток усного мовлення. Окрім того, було визначено критерії оцінювання навичок учнів презентувати продукт діяльності.

- До таких критеріїв відносяться наступні:
- 1) вміння тримати себе перед аудиторією;
 - 2) вміння впоратися із хвилюванням під час презентації;
 - 3) уміння відповідати на запитання, поставлені аудиторією, без попередньої підготовки;
 - 4) уміння бути переконливим у своїх висловлюваннях та не піддаватися провокаційним питанням з боку аудиторії.

Таким чином, для того, щоб правильно виконати завдання проекту, учням було запропоновано наступні вправи.

Вправа 1

Imagine that you are on the TED – talks show. You are very interested in the topic of the today's show and make as many questions as possible. The topic that is given "Vegetarian: is it a conscious choice?". There should be 4 speakers who are aware of this question.

Вправа

2

Make a survey on the topic of your project. Your task is to make a short questioner and to fill it in with the answers of other people. Work upon the results of your interview and present them during the discussion.

Compare and contrast the results of the previous task. Write as many questions as possible to the researches of the other groups.

Вправи, зазначені вище, покликані підвищити рівень мовної компетенції учнів у сфері монологічного висловлювання. Однак головна його мета – розвиток учнівських навичок до самопрезентації та підвищення мотивації до говоріння. Результати проведених вправ показали результати, відображені у діаграмі (рис. 21).

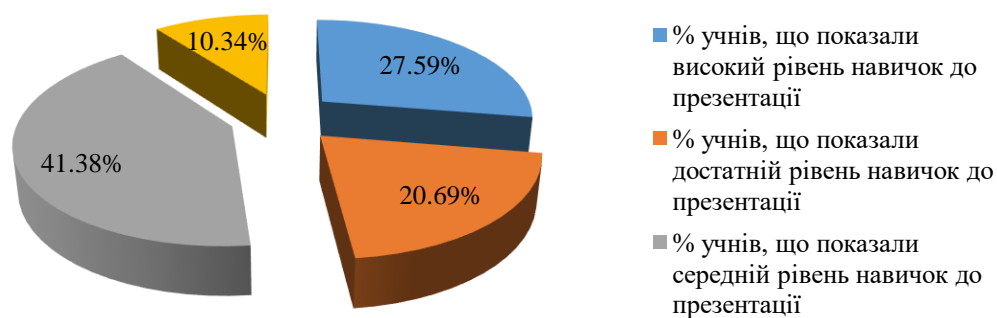

Рис.21. Діагностика учнів на встановлення рівня володіння навичками презентації

Діаграма наочно демонструє результати, показані учнями у процесі перевірки їх навичок до презентації. Так, відповідно, бачимо, що найбільший відсоток учнів – 41,38% - показали середній рівень володіння умінь презентувати себе та результати своїх досліджень. Виходячи з побаченого, можна зробити висновки, що головна причина таких низьких показників – відсутність практики. З метою підвищення рівня володіння навичками усного мовлення учнів було використано такі форми організації практичних занять як дебати, опитування та публічні презентації. Головна мета полягала у підготовці учнів до виконання основної проектної роботи – відео-матеріалів до блогу.

2.3 Етап реалізації проекту

Так, на реалізацію отриманого завдання, що складалося з двох блоків, учні мали 4 тижні відповідно до термінів проходження практики у школі. Практична підготовка, описана вище, відбувалася на уроках англійської мови (6 годин/тиждень), тому за перші два тижні вдалося охопити достатній об'єм вправ.

Відповідно, учні отримували домашні завдання, спрямовані на закріплення пройдених вправ на уроках англійської мови. Завдання публікувалися на створеному спеціально для реалізації цієї мети Google Classroom.

Виконання завдань учнями відбувалося не систематично протягом першого тижня до публікації перших опрацьованих результатів роботи над блогом.

Перший тиждень роботи завершився організацією блогу: його стилізація під обрану тему, оформлення та публікація першої підсумкової роботи учнів. Мною було розроблено критерії оцінювання навчальних досягнень учнів. Було виділено 4 рівні, які відповідали високому, достатньому, середньому та низькому рівню досягнень у сфері роботи. Критерії оцінюванню представлені у таблиці 7.

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів під час роботи над проектом

Рівень навчальних досягнень	Критерії оцінювання
Високий	<p>Учень на високому рівні володіє інформацією з заданої теми, а також може вільно спілкуватися на теми, що є супутніми.</p> <p>Учень самостійно виконує творчі завдання із урахуванням усіх вимог до них.</p> <p>Учень використовує активну лексику теми у своєму усному та писемному мовленні.</p> <p>Учень впевнено висловлює свою думку, дослухається до думки інших.</p> <p>Учень має високий рівень мотивації до роботи.</p>
Достатній	<p>Учень на достатньому рівні обізнаний у заданій темі, а також має досить широкий кругозір.</p> <p>Учень виконує творчі завдання, але не до кінця враховує вимоги до них.</p> <p>Учень використовує основні лексичні одиниці з заданої теми, однак є допустимі лексико-семантичні помилки.</p> <p>Учень висловлює свою думку, але у межах коротких монологічних</p>

	<p>висловлювань.</p> <p>Учень має мотивацію до навчання, яка проявляється на достатньому рівні.</p>
Середній	<p>Учень має загальні уявлення з теми, що вивчається.</p> <p>Учень не доводить виконання творчих завдань до кінця, або не виконує їх взагалі.</p> <p>Учень не вміє використовувати активну лексику з теми, робить багато помилок у вживанні окремих частин мови.</p> <p>Учень висловлює власну думку неохоче та дуже рідко.</p> <p>Учень має мотивацію до навчання, яка залежить від його настрою та зовнішніх умов.</p>
Низький	<p>Учень не має ґрунтовних знань з теми, що вивчається.</p> <p>Учень не виконує творчі завдання.</p> <p>Учень використовує лексичні одиниці з теми з помилками, або не використовує їх взагалі.</p> <p>Учень не висловлює власну думку.</p> <p>Учень не має мотивації до навчання та нехтує зауваженнями та рекомендаціями вчителя.</p>

Відповідно, результати роботи першого тижня із урахуванням критеріїв, зазначених вище, представлені у діаграмі (рис. 22).

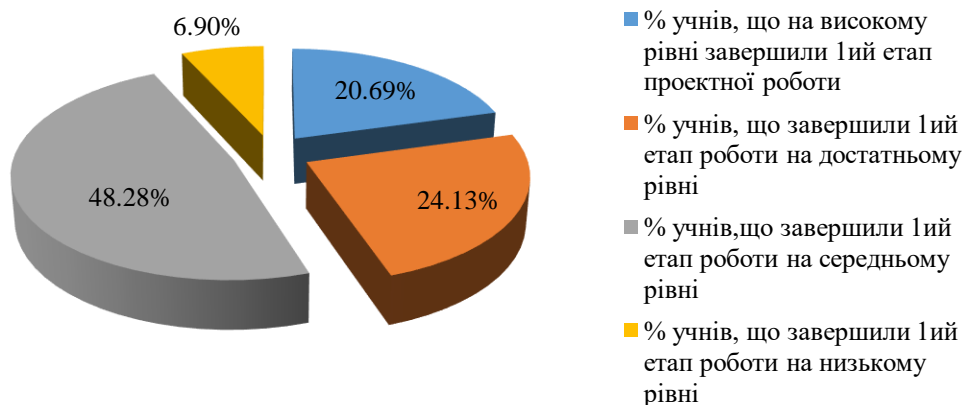

Рис. 22. Діаграма діагностики результатів першого тижня роботи над проектом

Так, розглянувши діаграму, можна зробити висновок, що 48,28% учнів завершили перший етап роботи над проектом на середньому рівні. Можливі причини цього – відсутність достатньої кількості часу для виконання практичних завдань, представлених на Google Classroom. Саме через відсутність систематичного виконання домашніх завдань і, як наслідок, неусвідомлення мети поставленого завдання, відсутності чіткого алгоритму дій принесли зазначені вище результати.

На другому тижні роботи над проектом відбулася зміна ролей учасників кожної групи, як і було заплановано. Методична доцільність такого кроку визначена необхідністю освоєння нових навичок учнів кожної групи.

Було реалізовано та представлено дослідження другого етапу проектної діяльності, а також відбулася заміна ролей, що сприятливо відзначилася на результатах другого тижня. Так, деякі учні комфортніше почували себе, виконуючи нові завдання та практикуючи нові форми роботи над дослідженням. На уроках іноземної мови учні відпрацьовували практичні навички, необхідні для успішної реалізації завдань, вдома ж вони використовували набуті знання для написання тексту блогу та підготовки

презентації результатів кожного з етапів дослідження. Результати другого етапу можна побачити на діаграмі (рис. 23).

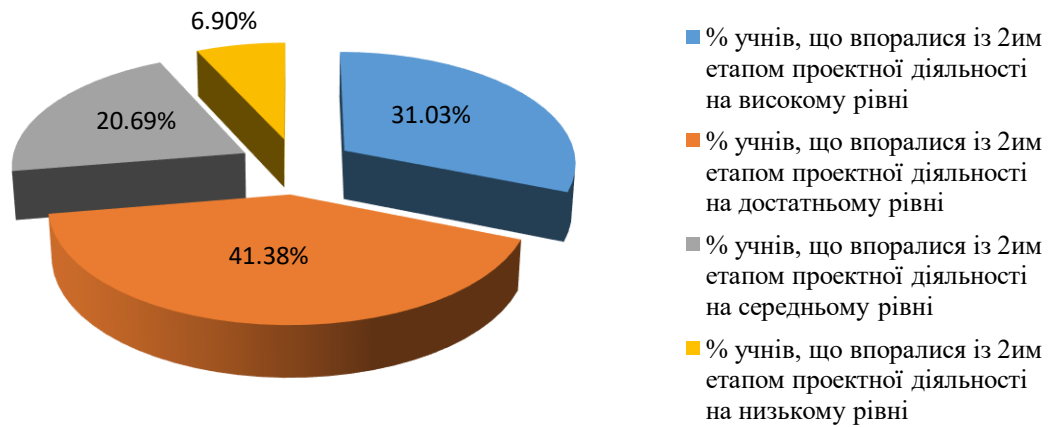

Рис. 23. Діагностика результатів другого етапу роботи над проектом

Відповідно, діаграма ілюструє відсоткове співвідношення проаналізованих результатів другого етапу роботи над дослідженням. Показники дещо змінилися у порівнянні із першим тижнем роботи. Причиною того слід вважати заміну ролей у групі. Дехто з учасників кожної з груп комфортніше почував себе на місці спікера, комусь більше сподобалася роль аналітика, хтось повністю ужився в роль дослідника, а деяким учням імпонувала роль коригувальника.

Вважаю вдалою встановлення такої умови як заміна ролей у групі щотижня. Це дало змогу більшості учнів розкритися та показати вищий рівень організації роботи, аніж попередній.

Треба зауважити, що рівень виконання домашніх завдань, залишених у Google Classroom, теж зріс.

Третій тиждень виконання завдань, пов'язаних із роботою над проектом, мав результати, відображення яких продемонстровано на діаграмі (рис. 24).

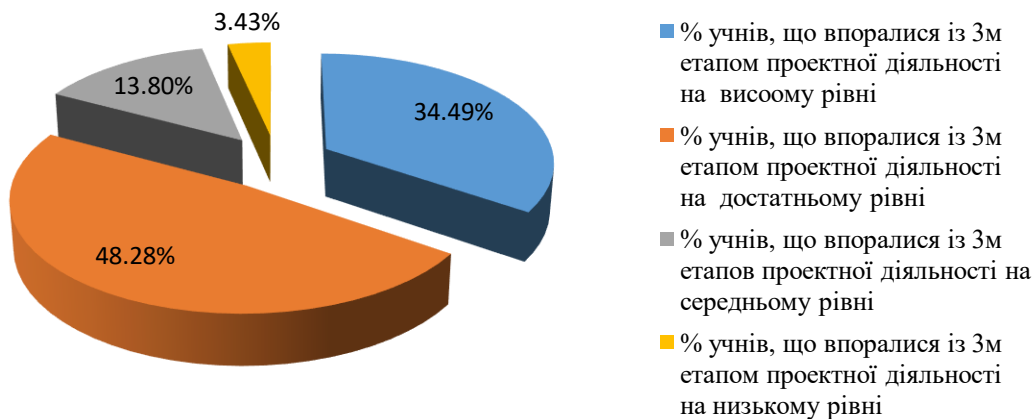

Рис. 24. Діагностика результатів третього етапу роботи над проектом

Діаграма показує позитивну динаміку розвитку учнівських навичок у роботі над проектами. Причинами цього слід вбачати зростаючий рівень мотивації (учні, звітуючи щотижня у якості спікерів у відео-зверненнях про свої досягнення у дослідженні обраної теми, зросли та покращили свої навички презентації проекту, а також мають стимул у вигляді зростаючої конкуренції).

Четвертий (останній) тиждень роботи над проектом був заключним. На презентацію результатів роботи учнів було запрошено класного керівника та вчителя англійської мови у якості незалежного експерта для оцінювання результатів представлення проектних досліджень учнями 11-А класу школи № 26 м. Вінниця.

Презентація робіт відбувалася у два етапи. Перший етап презентації полягав у безпосередньому представленні блогу: важливим на даному етапі були оформлення блогу, його змістове наповнення та відповідність результатів роботи заявленим вимогам та критеріям. Презентація блогу була покладена на лідерів кожної групи, які проявили себе з різних боків під час роботи над проектом.

Протягом першої частини презентації – представленні блогу – окрім змістового наповнення блогу та його відповідності до заданої теми, оцінювалася також мовна компетенція учнів та їх навички до презентації

(presentation skills). Слід зауважити дещо вищий рівень, показаний учнями у процесі усної презентації блогу як вихідного продукту проектної діяльності, аніж той, що був попередньо заявленим на етапі контролю та діагностики учнівських навичок усного мовлення.

Другим етапом стала презентація відео-робіт, що було обрано у якості підсумкових. Критерії, за якими оцінювалося відео, розділилися на оцінку 4 компетенцій:

- рівень усного (монологічного) мовлення;
- уміння тримати себе перед камерою, а також рівень тривожності учнів-спікерів у процесі представлення щотижневих результатів дослідження;
- креативність, проявлена у процесі роботи над проектом;
- задіяння усіх членів команди у процесі роботи над проектом, незалежно від ролей, які вони виконували під час підготовки та презентації залікової проектної роботи перед широким загалом).

Відповідно до результатів роботи, із 29 учнів було проявлено наступні результати, відображені у діаграмі (рис. 25).

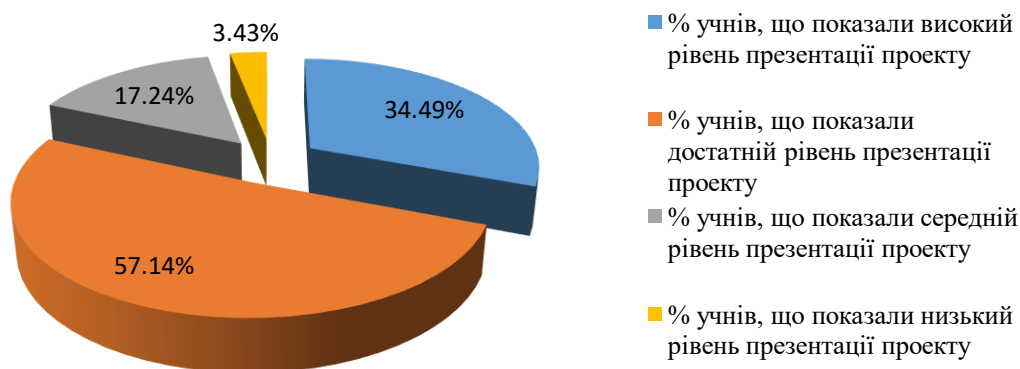

Рис. 25. Діагностика підсумкових результатів проектної діяльності

Таким чином, визначаємо позитивну динаміку розвитку учнівських умінь та навичок, що були вдосконалені протягом роботи над спільним проектом як новим видом діяльності на уроках іноземної мови.

Відповідно до результатів, показаних групами під час презентації та захисту проектів, слід зауважити позитивну динаміку рівня розвитку

учнівських комунікативних навичок, а також навичок презентації, що включили уміння триматися перед аудиторією, стримано та з мінімальним хвилюванням відповідати на запитання аудиторії, а також писати та редагувати тексти власного блогу спільно з іншими членами групи.

Графік, розміщений нижче, дає змогу порівняти загальну зміну результатів вихідної діагностики на початку роботи над проектом із кінцевим результатом (рис. 26).

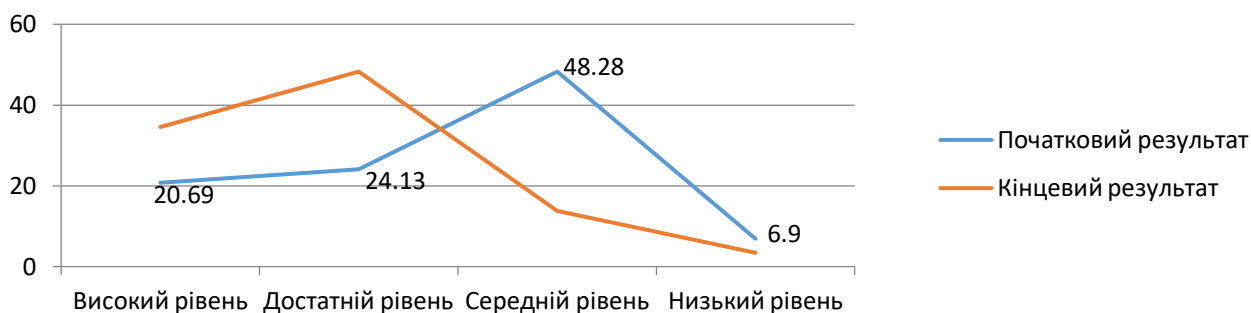

Рис. 26 .Графік динаміки результатів в залежності від рівня сформованості основних навичок учнів на початковому та кінцевому етапах проектної діяльності

Так, бачимо позитивну динаміку у збільшенні кількості учнів, що показали високий результат на кінцевому етапі проектної діяльності (у процесі презентації вихідного продукту – блогу з відео-матеріалами).

Розглядаючи та порівнюючи рівень учнів, що досягли достатнього рівня за період роботи над проектом, значно зріс. Оцінка учнів за вищезазначеними критеріями показує позитивну динаміку у розвитку порівняно з початковими результатами.

Дещо нижчий показник середнього рівня порівняно із початковими результатами також свідчить про те, що кількість учнів, що показали середній рівень під час роботи на першому етапі проектної діяльності, значно підвищили свої показники.

Не можна стверджувати, що показники учнів із низьким рівнем значно змінилися, однак відсоткове зменшення отриманих даних теж свідчить про позитивні зрушення.

Вважаю за потрібне проаналізувати отримані результати, звертаючи увагу на позитивні моменти проектної діяльності та виклики, які з'являлися у процесі

реалізації проекту. Перш за все, слід наголосити на позитивних змінах, що відбулися в учнівському колективі у процесі роботи над проектом.

Групова робота згуртувала учнів та зробила їх більш командно-орієнтованими. Важливим моментом стала робота лідерів груп, які проявили себе з кращого боку, беручи на себе відповідальність за промахи групи.

Не можна не помітити підвищення учнівських навичок до роботи у групі. Оскільки робота над проектом потребувала зосередженості та постійних пошуків, членам деяких груп вдалося правильно розподілити обов'язки між собою та мінятися ролями щотижня, допомагаючи один одному виконувати нові завдання та комфортно почувати себе у новому амплуа. Роль кожного з учасників групи була виконана на високому та достатньому рівнях, оскільки учні мали високий рівень мотивації та зацікавленість у новому виді діяльності.

Незважаючи на дружню атмосферу у колективі, все ж, були труднощі, що виникали на шляху до виконання проектів. Так, обставини, що не залежали від учнів, впливали на роботу, часом призупиняючи прогрес (технічні проблеми з оформленням блогу, пов'язані з доступом до платформи). Окрім того, довелося дещо змінити склад груп з метою уникнення конфліктних ситуацій у період роботи над проектом.

Вважаю за доцільне розмістити методичні рекомендації щодо організації проектної діяльності, розроблені на основі досвіду, отриманого під час організації роботи над проектом.

Важливим в організації роботи над проектом є правильний розподіл часу на кожен із запропонованих видів діяльності. Це дає змогу зосередити свою увагу на більш проблемних моментах, а також не згаяти часу на тому, що є другорядним.

Зокрема, важливим на першому етапі є визначення рівня учнів за усіма критеріями, що оцінюються. Нехтування хоча б одним з них може привести до хибних результатів та неправильного розподілу учнів на групи.

Застосування сучасних технологій під час роботи над проектним завданням створює підґрунтя для учнівської самореалізації. Це стає можливим завдяки рівню комп'ютерної грамотності учнів, а також зростанням їх

мотивації із залученням оригінальних та незвичних для них у школі методів та форм організації роботи.

Не слід нехтувати роллю вчителя на кожному етапі роботи над проектом, оскільки, недооцінивши її, можна втратити зв'язок із учнями, а також не надати своєчасно допомоги тим, хто її потребує (незалежно від етапу, над яким працюють).

Правильний підхід до вибору теми проекту передбачає відповідність тематики програмі з англійської мови. До того ж, ретельно вивчивши програму та кількість годин з кожної теми, можна розпланувати майбутній проект, беручи до уваги часові обмеження теми.

Для згуртування учнів слід використовувати групові проекти. Ще одним позитивним моментом такого вибору є можливість економії часу при перевірці результатів роботи кожної групи на проміжних етапах.

Обираючи тему проекту, варто враховувати наступні критерії, розроблені мною при підготовці до роботи з учнями. Серед них виділяю наступні:

- актуальність теми, її сучасність та можливості часткового самостійного вивчення на рівні, проявленому учнями;
- відповідність теми віковим особливостям учнів;
- рівень мотивації учнів до вивчення обраної теми.

Враховуючи такі критерії, вчитель зможе забезпечити максимальне зосередження учнів на проекті та підібрати вправи, що сприятимуть розвитку навичок, необхідних учням для роботи над дослідженням та його презентації.

При підведенні підсумків проведеного дослідження варто зупинитися на ефективності такої форми роботи як проектна діяльність у комплексі із ІКТ.

Доцільність використання ІКТ у проекті, запропонованому учням, не можна недооцінювати. Перш за все, це дало змогу протестувати таку модель навчання як Blended Learning, оскільки учні виконували частину роботи у класі, а також працювали, використовуючи свої гаджети для виконання домашніх завдань (Google Classroom) та оформлення блогів (Blogger.com).

З точки зору методики, цінність симбіозу ІКТ та проектної діяльності полягає в інноваційному підході та кращих можливостях організації роботи над

проектом поза межами класу. Обрання блогу як вихідного продукту проекту стало поштовхом для творчої роботи учнів у мережі Інтернет, де вони проводять більшість вільного часу.

Таким чином, можна зробити висновок, що використання ІКТ у проектній діяльності є доцільним та результативним.

Висновки до розділу 2

Даний розділ присвячений опису та аналізу пробного навчання, проведеного під час проходження практики на базі школи № 26 м. Вінниця.

Використання методу проектів у поєднанні із засобами ІКТ було здійснене у 4 етапи, зазначені вище. Важливим став не лише опис, але й аналіз отриманих результатів на кожному з етапів роботи над ним. Це дозволило прослідкувати динаміку розвитку учнів під час роботи над новим видом діяльності. Так, впровадження методу проектів на уроках іноземної мови у старших класах сприяло розвитку нових та покращенню існуючих вмінь та навичок учнів. Зокрема, рівень розвитку усного мовлення учнів підвищився у середньому на 6,3%.

Проаналізувавши загальний рівень мотивації учнів до вивчення іноземної мови на початковому етапі роботи з класом слід зауважити, що під час роботи над проектом рівень мотивації учнів до вивчення іноземної мови зріс у середньому на 8,9%.

Результати роботи учнів над розвитком комунікативних здібностей теж мають позитивну тенденцію. Переважна більшість учнів показали вміння представляти свою думку перед аудиторією, спілкуватися та працювати у групі, виконуючи свої ролі та даючи позитивній загальні результати.

Важливим здобутком у процесі впровадження пробного навчання стало розроблення власних критеріїв на визначення загального рівня розвитку навичок учнів та, як наслідок, виділення 4 типів учнів, які відповідають заданим критеріям.

Відповідно, результати, яких вдалося досягнути під час роботи над проектом із використанням засобів ІКТ на уроках іноземної мови у старшій

школі, вважаю задовільними. На основі досвіду, отриманого під час роботи над проектом з учнями старшої школи, вважаю за потрібне наголосити на методичній доцільності використання методу проектів для вчителів іноземної мови як одному з ефективних та результативних форм організації роботи на уроках іноземної мови.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Сучасні комп'ютерні технології займають чільне місце в сучасній освітній системі. Це безперечно є однією з найважливіших ланок навчальної діяльності, оскільки можливості, представлені засобами ІКТ, дають вчителю іноземних мов поштовх до подальшого професійного розвитку. Окрім того, використання технологій підвищують рівень мотивації учнів до навчання, що підтверджують результати впровадження пробного навчання, представлені у розділі 2 даної роботи.

Завдяки використанню сучасних технологій стає можливим прийняття та впровадження нових та більш модернізованих форм організації навчального процесу. Зокрема, використання засобів ІКТ дає змогу сучасному вчителю ефективно використовувати технології не лише для підготовки до уроків, а й безпосередньо під час навчальної діяльності. Таким чином, бачимо, що вони виступають не лише засобом пошуку та обробки інформації, а й елементом навчального процесу, за допомогою якого реалізуються основні завдання, що стоять перед учителем іноземної мови на кожному з уроків.

2. Визначення понять «проект», «проектна діяльність» у даній роботі дало змогу детально проаналізувати метод проектів як одну із форм організації роботи на уроках іноземної мови, а також використати метод проектів під час впровадження пробного навчання на уроках іноземної мови у старшій школі.

Зокрема, після аналізу літератури та співставлення думок авторитетних авторів, ми дійшли висновку, що метод проектів має місце у системі форм організації навчальної діяльності на уроках предметів гуманітарного циклу, особливо на уроках іноземної мови. Так, перш за все, проектна діяльність допомагає розвивати певні уміння та навички учнів комплексно. Окрім того, під час роботи над проектом у ході впровадження пробного навчання було виділено типи учнів за форм

Завдяки комплексному підходу до визначення проектної діяльності було проаналізовано класифікації проектів в залежності від критеріїв аналізу, а також обрано класифікацію проектів, на яку спиралися у даному дослідженні

під час практичної реалізації проектної діяльності у період впровадження та проведення пробного навчання. Це класифікація за Т. Вороненко.

3. У результаті дослідження можливостей поєднання засобів ІКТ з різними формами проектної діяльності було визначено методичну доцільність використання засобів ІКТ у різних типах проектів. Окрім того, проаналізувавши думки авторитетних авторів, мною було створено власну класифікацію проектів в залежності від потреби використання в них комп'ютерних технологій.

Важливим на етапі дослідження можливостей поєднання засобів ІКТ з різними формами проектної діяльності стало практичне поєднання шляхів інтеграції комп'ютерних технологій з проектною діяльністю. Так, через використання мережі Інтернет під час роботи над проектом стало можливим створення вихідного продукту проектної діяльності – власного Інтернет-блогу. Окрім того, учні отримали змогу виконувати домашні завдання через Google Classroom, використовуючи власні гаджети та за умови доступу до мережі Інтернет.

4. У процесі практичної реалізації методу проектів як однієї з форм організації навчальної діяльності на уроках іноземної мови у старшій школі вдалося прослідкувати і встановити ефективність проектної діяльності, зокрема у сфері розвитку практичних умінь та навичок учнів. Так, під час роботи у групах учні працювали над розвитком комунікативних здібностей, а також вчилися вирішувати виникаючі проблеми конструктивним шляхом. У процесі підготовки до представлення результатів проектної діяльності учні розвивали навички говоріння, а також поповнили словниковий запас із заданої теми. Важливим досягненням стало поєднання засобів ІКТ із проектною діяльністю. За допомогою мережі Інтернет відбувалася безпосередня підготовка проекту. Окрім того, вихідним продуктом проекту став Інтернет-блог. Таким чином, визначаємо, що сучасні засоби ІКТ можуть активно інтегруватися у нові форми організації роботи учнів на уроках іноземної мови, даючи позитивні результати.

5. Безпосередньо під час підготовки до проектної діяльності, а також у процесі роботи над проектом було виділено основні переваги інтеграції засобів ІКТ у проектній діяльності. Серед них виділяю наступні:

- комп'ютер виступає не лише засобом отримання та обробки інформації, а й представляє простір для творчої реалізації проекту;
- мережа Інтернет продуктивно використовується з метою реалізації основних завдань проектної діяльності, що стоять перед учнями;
- рівень мотивації учнів до вивчення іноземних мов підвищується завдяки використанню гаджетів, що завжди під рукою;
- процес підготовки до презентації, а також виконання домашніх завдань та поточний контроль доступні завдяки мережі Інтернет, що значно полегшує можливість батьківського контролю за рівнем навчальних досягнень учнів.

Однак, проведене дослідження виявило можливі виклики, що постають перед вчителем у процесі впровадження нових форм організації навчальної діяльності на уроках іноземної мови. До них вважаю за потрібне віднести наступні:

- недостатній рівень комп'ютерної грамотності вчителя;
- низький рівень мотивації учнів до вивчення іноземної мови;
- відсутність технічних можливостей повноцінної реалізації обраної форми організації роботи учнів на уроці;
- відсутність доступу до мережі Інтернет у школі;
- відсутність мотивації вчителя до використання сучасних засобів підготовки до уроку та нових форм організації роботи на уроці.

Перевіривши ефективність застосування методу проектів та ефективно його поєднання із засобами ІКТ під час пробного навчання слід зазначити, що мета даного дослідження досягнена, завдання, поставлені на початком роботи, вважаю виконаними.

ДОДАТКИ

Додаток А

Правила роботи над проектом

1. Робота на результат – запорука успіху!
2. Лідер групи – не той, хто говорить, що робити, а той, хто мотивує інших до роботи власним прикладом!
3. Згуртованість групи – успішний проект!
4. Йти до великого результату маленькими кроками.
5. Відступити від стандартів – шлях до успіху!
6. Творчість! Творчість! Творчість!
7. У нашому словнику немає слова «неможливо»!
8. Допомога один одному – основа командної роботи!
9. Дружня атмосфера у колективі як передумова успішної реалізації проекту!
10. Жодних перешкод на шляху до успіху!

Додаток Б

Linking devices

To make contrasting points	although, yet, however, nevertheless, in spite of, but, while, despite, even if, even though, at the same time	<i>Killing endangered species is illegal. However, people will not stop hunting them.</i>
To list points	firstly, in the first place, first of all, to start with, secondly, thirdly, finally	<i>First of all, the government must revise the out-of-date environmental laws, which were written twenty years ago.</i>
To add more points on a topic	what is more, furthermore, also, apart from this/that, in addition to, moreover, besides, too, not to mention the fact that	<i>Furthermore, the city should conduct inspections of zoos.</i>
To list advantages/disadvantages	one/another/one other/a further/the main /the first/the greatest advantage/disadvantage of...	<i>The greatest advantage of regular exercise is that it leads to a healthier lifestyle.</i>
To express personal opinion	in my opinion/view, to my mind/way of thinking, personally I believe, it strikes me that, I feel very strongly that, I am inclined to believe that, it seems to me that, as far as I am concerned	<i>In my opinion/view department stores offer a greater selection of clothes than small boutiques.</i>
To refer to other sources	according to, with reference to	<i>According to this report, that brand of sun-cream causes irritation to sensitive skin.</i>
To conclude	finally, lastly, above all, all in all, taking everything into account, on the whole, all things considered, in conclusion, as I have said, as was previously stated, to sum up	<i>On the whole, the university offers a wide range of courses and provides modern facilities.</i>

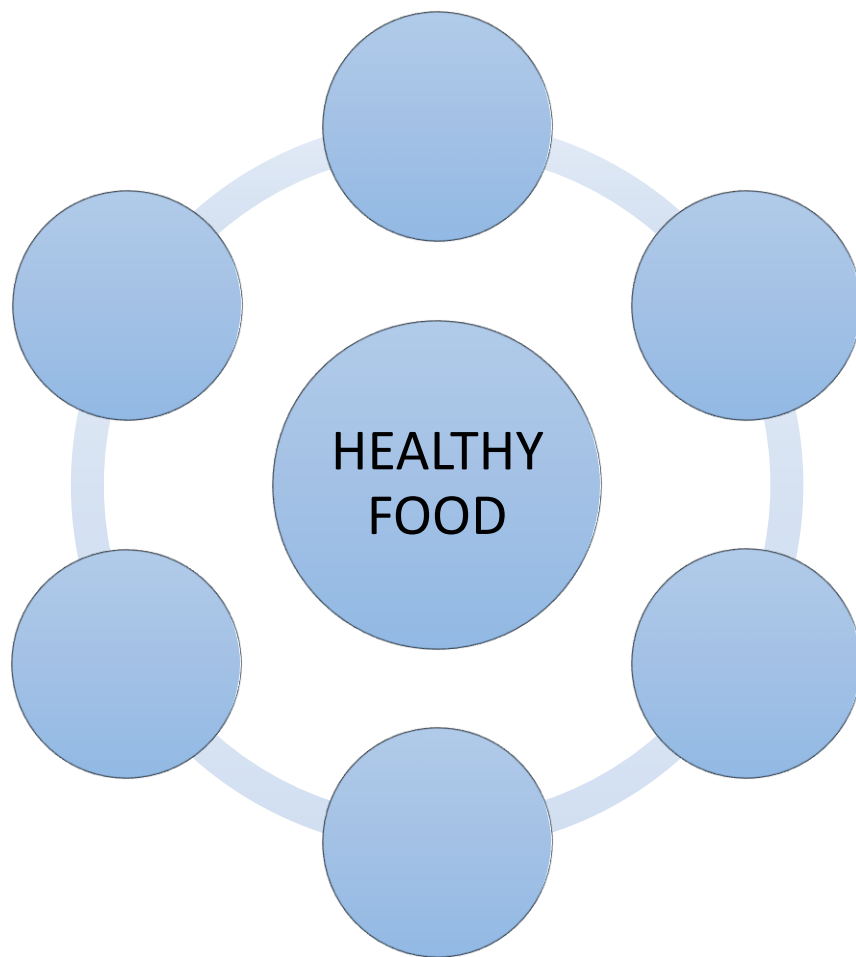
To state an argument against your opinion	it is popularly believed that, people often claim that, contrary to popular belief, it is a fact that, it is often alleged that, people argue that	Contrary to popular belief , the teaching profession is in need of qualified educators.
To state other people's opinions	many people are in favour of/against, some people argue that, a lot of people think/believe	Many people are in favour of/against the mayor's proposal to raise local taxes.
To introduce the other side of the argument	opponents of this view say, however there are people/those who oppose... claim that	Opponents of this view say that increasing the school year will only overwork students.
To express balance	while, on the one hand, on the other hand, whereas	While working for a large company is prestigious, it can be very stressful.
To give examples	for example, for instance	For instance , in the past six months, retailers have reported a 25% drop in sales of electronic equipment.
To refer to what actually happens	in practice, in effect	In practice , consumers spend more money on luxury items.
To make general statements	as a rule, generally, in general, as a general rule, on the whole	As a rule , girls get better exam results than boys.
To make partly correct statements	up to a point, to a certain extent, to some extent, in a way, in a sense	Some companies have tried to create more positions to some extent , considering the high rate of unemployment.
To express limit of knowledge	to the best of my knowledge, for all I know, as far as I know	As far as I know , residents were opposed to the city's plan to build a nuclear power plant in their area.

Додаток В

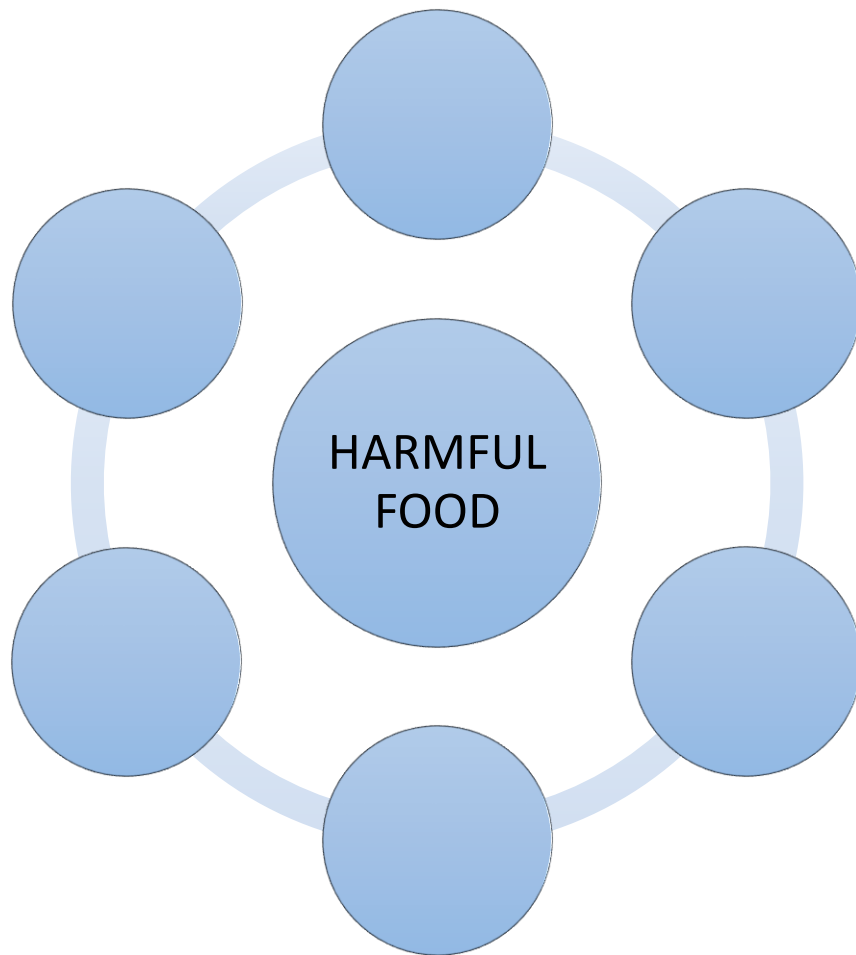
ASSESSMENT CHART

CRITERION	POINTS	REMARKS QUESTIONS
-----------	--------	----------------------

Accuracy and fluency of speech		
Relevance to the topic		
Consistency of the presentation		
Level of pupil's self-confidence		
Creativity of presentation		

Продовження додатку Г

Пам'ятка при написанні блогу

- 1) Текст має бути максимально наближений до читача. Пишіть так, ніби Ви спілкуєтеся з друзями або однодумцями, які розділяють Вашу точку зору.
- 2) Обирайте емоційно-забарвлені заголовки, які одразу привертають до себе увагу.
- 3) Будьте прискіпливими до проблеми, над якою працюєте. Ваше завдання – викрити проблеми суспільства і показати читачеві необхідність пошуку шляхів вирішення описаної ситуації.
- 4) Використовуйте Інтернет-сленг у спілкуванні з читачами блогу. Проста та доступна мова максимально наближує Вас до читацької аудиторії.
- 5) Дотримуйтесь публіцистичного стилю. Пам'ятайте, що ведення блогу – творче завдання і не має нічого спільного із офіційно-діловим стилем.
- 6) Будьте максимально креативним у роботі над блогом.
- 7) Уникайте інформації, у якій Ви не впевнені.
- 8) Будьте професіоналом та експертом з теми Вашого блогу.
- 9) Оберіть цільову аудиторію, для якої Ви пишете. У даному випадку – це підлітки.
- 10) Не забувайте про правопис. Перевіряйте текст кожного разу перед тим як публікувати його. Люди, які читають блог, не люблять тих, хто пише з помилками.
- 11) Завжди залишайтеся позитивними. Відкрито та дружелюбно реагуйте на коментарі, навіть якщо вони виражають негативну думку. Пам'ятайте: скільки людей, стільки й думок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ассаул В. Метод проектів у виховній роботі // Проектна діяльність у ліцеї: компетентнісний потенціал, теорія і практика: Науково-методичний посібник / За редакцією С. М. Шевцової, І. Г. Єрмакова, О. В. Батечко, В. О. Жадька. – К.: Департамент, 2008. – 520 с.
2. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. – М.: Педагогика, 1989. – 192 с.
3. Бегьом Ф. Проект на уроці іноземної мови / Ф. Бегьом. – К.: снова, 2007. – 45 с.
4. Білоконна Н. І. До проблеми використання інформаційних технологій у навчальному процесі/ Н. І. Білоконна, С. П. Білоконний// II Славянские педагогические чтения: Тез. докл. междунар. конф., 16 – 18 окт. 2003г. – Тирасполь, 2003. – С. 49-53.
5. Боремчук М.М. Використання мультимедійних засобів в освіті [Електронний ресурс] / І. П. Деміхіна // Журнал «Науковий огляд». – Електрон. дані. – 2012. – Режим доступу: <http://intkonf.org/boremchuk-mm-vikoristannya-multimediynih-zasobiv-u-suchasniy-osviti/>
6. Ванчицький А. Блоги та мережеві щоденники, їх використання в педагогічній практиці // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://tolik.rovno.ua/?p=184>
7. Василевська Л. С. Проектна діяльність методиста як засіб удосконалення професійної майстерності педагогів [Електронний ресурс] / Л. С. Василевська. // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер. : Психолого-педагогічні науки . – 2012. – № 6. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzsp_2012_6_32.pdf.
8. Всемирный доклад по образованию, 1998 г.: Учителя, педагогическая деятельность и новые технологии/ЮНЕСКО. – Париж: ЮНЕСКО, 1998.- 175 с.
9. Гаргай В. Б. Опыт педагогического проектирования на Западе и в России / В. Б. Гаргай // Сибирский учитель. – № 2 (32). – 2004. – С. 3–37.

10. Гевал М. Д. Загальні принципи використання комп'ютера на уроках різних типів // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2000. - №3. – С. 34–35.
11. Гевал П.А. Загальні принципи використання комп'ютера на уроках різних типів.// Комп'ютер в школі та сім'ї. — 2000. — № 3. — С. 33-34.
12. Дементієвська Н. П. Комп'ютерні технології для розвитку учнів та вчителів / Дементієвська Н.П., Морзе Н. В. // Інформаційні технології і засоби навчання : [зб. наук. праць] / за ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука / Інститут засобів навчання АПН України. – К. : Атіка, 2005. – 272 с.
13. Дементієвська Н. П. Як можна комп'ютерні технології використати для розвитку учнів та вчителів / Дементієвська Н. П., Морзе Н. В. // Актуальні проблеми психології: Психологічна теорія і технологія навчання / за ред. С. Д. Максименка, М. Л. Смульсон. – К. : Міленіум, 2005. – Т. 8. – Вип.1. – 238с.
14. Докучаєва В. В. Проектування інноваційних педагогічних систем у сучасному освітньому просторі : монографія / В. В. Докучаєва. – Луганськ, 2005. – 299 с.
15. Дьоміна О. Метод проектів як засіб розвитку творчої особистості та ефективної співпраці учнів та вчителя / О. Дьоміна // Англійська мова та література. – 2012. – № 3. – С. 7–10.
16. Енциклопедія освіти Академія пед.наук України; / головний редактор В.Г.Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. - 1040 с.
17. Захарова И. И. Информационные технологии в образовании: учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. завед./ И. Г. Захарова.-М.: Академия.-2003.-192с.
18. Зосименко О. В. Періодизація становлення та розвитку проектного навчання / О. В. Зосименко // Педагогічні науки : зб. наук. праць СумДПУ ім. А. С. Макаренка. – Суми, 2006. – Ч. 2. – С. 238–245.
19. Іванова О. Підвищення інформаційно-комп'ютерної компетентності педагогів//Вихователь-методист дошкільного закладу. - 2010. - №2. - С. 22 - 30.

20. Іжко І. І. Метод проектів як один із засобів оптимізації автономного навчання/ Є. С. Іжко// Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. – 2014. - № 2 (8). – С. 92-98.
21. Ісаєва Г. Метод проектів – ефективна технологія навчання / Г.Ісаєва // Підручник для Директора. –К.: Плеяди. – №9-10. – 2005. – С.4-10.
22. Карпенко С. І., Попов В. В. Інформаційні системи і технології/ С. І. Карпенко, В. В. Попов, Ю. А. Тарнавський, Г. А. Шпортюк.- К.:МАУП.-2004.-192 с.
23. Класифікація навчальних проектів. [Текст] / Т. Вороненко // Біологія і хімія в рідній школі. - 2015. - **№ 4**. - С. 20-24.
24. Коллингс Е. Опыт работы американской школы по методу проектов: научное издание/ Е. Коллингс; пер. с англ. С. Тюрберта; под ред. А. В. Зеленко; вступ. ст. В. Кильпатрика. – М.: Новая Москва, 1926. – 96 с. – (Библиотека «Вестника образования»).
25. Комар Т. В. Методологія проектної діяльності: теоретичний аспект/ Т. В. Комар // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2013. – № 2 (8). – С. 102-107.
26. Лук'янова Л. Технологія організації проектної діяльності//Імідж сучасного педагога /Л. Лук'янова – 2009. – № 10. – С. 16-21.
27. Малкова И. Ю. Ценностные основания проектирования в высшей школе / И. Ю. Малкова // Вестник Томского государственного педагогического университета. – 2007. – Вып. 7 (70). – С. 11–13.
28. Маров М. Енциклопедія 3D Studio MAX 6/ М. Маров. – Санкт-Петербург: Питер, 2005.-С.148.
29. Маслюк Ю. А. Проблеми використання інформаційних та комунікаційних технологій у навчальній діяльності // Інновації в освіті. - 2006. - № 1. - С. 117-123.
30. Матяш Н. В. Генезис и сущность понятия «Проектная деятельность школьников»//Совершенствование технологического образования

- учащейся молодежи. Сб. материалов международной научно-практической конференции «Технологическое образование сельских школьников в современных условиях». 19 – 21 сентября 2000 года/ Н. В. Матяш/ Под. ред. Р. А. Галустова. – Армавир, АГПИ, 2000. – С. 146-147.
31. Мелашенко К. М. Технологія проектного навчання // Завуч. – 2006. - № 13. – С. 12-14.
32. Молянинова О. Г. Мультимедиа в образовании (теоретические основы и методика использования): монография / О. Г. Молянинова. - Красноярск: Издательство: КрасГУ, 2009. - 300 с.
33. Муравьёва Г. Е. Вопросы теории проектирования образовательных процессов / Г. Е. Муравьева // Педагогическое образование и наука. – 2002. – № 4. – С. 14–21.
34. Науменко О.М. Деякі аспекти підготовки майбутніх учителів до використання засобів ІКТ в навчальній діяльності [Електронний ресурс] / О.М. Науменко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2007. – №3(4).
35. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений/ К. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. К. Петров; под ред. К. С. Полат. – 4-е изд. – М.: Издат. центр «Академия», 2009. – 272 с.
36. Овчарук О.В. Інформатизація освіти та застосування ІКТ для покращення якості освіти зарубіжжя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/ejournals/ITZN/em2/content/07oovaeo.html – Назва з екрана.
37. Огієнко О. Тенденції розвитку проектної технології у зарубіжній педагогіці ХХ століття // О. Огієнко// Порівняльна професійна педагогіка. – 2011. - № 1. – С. 31-38.
38. Олійник І. П. Використання методу проектів на уроках англійської мови як один із шляхів формування комунікативної компетентності учня.

- Методична розробка: з досвіду роботи/ І. П. Олійник. – Котовськ, 2012. – 21 с.
39. Освітні технології: Навчал. метод. посіб./ О. М. Пехота, А. З. Нікітенко, О. М. Любарська та ін.; За заг. ред. О. М. Пехоти. – К.: А.С. К., 2001. – 256 с.
40. Освітнє середовище для підготовки майбутніх педагогів засобами ІКТ: [монографія]/Р.С. Гуревич, Г. Б. Гордійчук, Л. Л. Коношевський, О. Л. Коношевський, О. В. Шестопал. За ред. Проф.. Р. С. Гуревича.- Вінниця:ФОП Рогальська О. І.-2011.-348 с.
41. Основи нових інформаційних технологій навчання: Посібник для вчителів/Авторська колегія за ред. Ю. І. Машбиця. – К.: ІЗМН, 2010. – 217с.
42. Петрова І. В. Проектування в соціально-культурній сфері: Навчальний посібник / І.В. Петрова. – К.: Вид-во КНУКіМ, 2007. – 372 с.
43. Пінчук О. Проблема визначення мультимедіа в освіті:технологічний аспект / О. Пінчук // Нові технології навчання. –К., 2007. – Вип. 46. – С. 55–58.
44. Пилюгина С. А. Метод проектной деятельности в Интернете и его развивающие возможности // Школьные технологии . – 2002. – № 2. – С. 196-199.
45. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учеб. пособие /Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров; под. ред. Е. С. Полат. – М.: Издательский центр «Академия», 1999.
46. Проценко Г. О. Веб 2.0 — нові можливості Інтернету//Комп'ютер у школі та сім'ї. — 2007. — № 6. — С. 15-18.
47. Процька С.М. Дослідження проблеми інформатизації освіти у теорії та практиці країн зарубіжжя //Матеріали ІІІ щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції «Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки» – Київ, 2013 р. – С. 77 – 82.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://elibrary.kubg.edu.ua/1906/1/Procka_GI_konf.pdf

48. Пушкар О. І. Інформатика. Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології: Підручник для вищих навчальних закладів/О . І. Пушкар.- К.:Видавничий центр Академія.-2002.-704с.
49. Ротаєнко П. та ін. Мультимедійні засоби навчання // Інформатика. – 2003. – №6. – С. 11–15.
50. Садкіна В. І. 101 цікава педагогічна ідея. Як зробити урок / Валентина Іванівна Садкіна. — Х. : Основа, 2008. — 88 с.
51. Світовий досвід організації та розвитку університетської системи дистанційного навчання: посібник/ Укладачі: Кулага І.В. , Ільницький Д.О., Стрельник С.О., Матвійчук А.В., Василькова Н.В., Турчанінова В.М., Єршова В.С., Тищенко М.П., Краснопольська Н.Л.- К. 2013. – 38 с.
52. Синиця М. О. Використання мультимедійних технологій у навчальному процесі ВНЗ як засіб формування педагогічних знань// Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання: монографія/ за ред. проф. О. А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 418-438.
53. Сиротюк А. Л. Научно-методологическое сопровождение интеллектуальной одаренности: учеб. пособ./А. Л. Сиротюк.- М.: Директ-Медиа, 2014. – 135 с.
54. Сергеев И.С. Как организовать проектную деятельность учащихся: Практическое пособие для работников общеобразовательных учреждений. – М.: Аркти, 2004. – 250с.
55. Слободчиков В. И. Психологические основы личностно-ориентированного образования/ В. И. Слободчиков// Мир образования – образование в мире. – 2001. - № 1. – С. 14-18.
56. Сучасні педагогічні технології. Навчально-методичний посібник / Автор-укладач Е.І. Федорчук. – Кам'янець-Подільський: АБЕТКА, 2006. – С. 57.

57. Тарасенко О. Роздуми про нагальність застосування інноваційно-інформаційних технологій в освіті // Історія України. — 2007. — № 39. — С. 8-12.
58. Толковый словарь терминов понятийного аппарата информатизации образования. — М. : ИИО РАО, 2009. — 96 с. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.iiorao.ru/iio/pages/fonds/dict/>
59. Уйсімбаєва М. Проектна діяльність: теоретичні аспекти/ М. Уйсімбаєва// Витоки педагогічної майстерності. -2014.-№13. – С. 258-263.
60. Хоружа М. Проектна культура вчителя: етичний компонент/ Л. Хоружа// Шлях освіти. – 2006. - № 4. – С. 11-15.
61. Цимбаленко Г, Щербаченко В. Розвиток громадянської культури учнів за допомогою Інтернет-форумів // Вісник програм шкільних обмінів. — 2004. — № 22. — С. 14-19
62. Шимків І.В. Моніторинг якості освіти в школах Німеччини друглі половини ХХ століття: дис. канд. пед.наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Шимків Інна Василівна. – Тернопіль, 2008. - 281 с.
63. Шлыкова О.: Культура мультимедиа: учеб. пособие для студ. Вузов/ О. Шлыкова.- М.: Фолер-Пресс, 2004. – 415 с.
64. Boss S. Reinventing Project-based Learning: Your field guide to real-world projects in the digital age / S. Boss, J. Krauss. – Eugene, OR: ISTE, 2008. – 200 p.
65. Curtain H. Languages and Children : Making the Match : New Languages for Young Learners, Grades K–8 / Helena Curtain, Carol Ann Dahlberg. – Boston: Pearson, 2010. – xxiii, 543 p.
66. Fried-Booth D.L. Project Work / D.L. Fried-Booth. – Oxford: Oxford University Press, 1986.
67. Knoll Michael: John Dewey und die Projektmethode. Zur Aufklärung eines Missverständnisses. In: Bildung und Erziehung 45. – 1992. – S. 89–108.
68. Krumm Jürgen. Unterrichtsprojekte – praktisches Lernen im Deutschunterricht / Jürgen Krumm. – Fremdsprache Deutsch 4, 1991. – S. 6.

69. Markham T. Project Based Learning Handbook: A Guide to Standards-Focused Project Based Learning for Middle and High School Teachers / T. Markham, J. Larmer, J. Ravitz; 2nd ed. – Oakland CA : Buck Institute for Education, 2003. – 196 p.
70. Newell R. J. Passion for learning: How project-based learning meets the needs of 21st-century students / R. J. Newell. – Manchester: R&L Education, 2003. – 136 p.
71. Parker L. Language Development Technologies for Young English Learners. Working Paper [Electronic resource] / L. Leann Parker. – University of California, Office of the President, January 2005. – 69 p. – Available from : <http://www.ucop.edu/elltech/parkerpaper1-21-05.pdf>